O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY MAJLIS PALATASI

ЯНГИ ЙИЛИНГИЗ МУБОРАК БЎЛСИН, АЗИЗ ЮРТДОШЛАР!

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

№ 52 (507)
2006 йил 26 декабрь
сешанба

Сотувда эркин нархда

MEZON:

Ошкор қилинган асарни шахсий мақсадларда муаллифнинг ёки бошқа ҳуқуқ эгасининг розилигисиз ва ҳақ тўламаган ҳолда такрорлашга йўл қўйилади, ушбу Қонуннинг 33-моддасида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Ушбу модда биринчи қисмининг қоидалари:

бинолар ва иншоотлар шаклидаги архитектура асарларини такрорлашга;

маълумотлар базаларини ёки уларнинг муҳим қисмларини такрорлашга;

қонунда назарда тутилган ҳолларни истисно қилганда, ЭҲМ учун дастурларни такрорлашга;

китобларни (тўлалигича) ва нотали матнларни репрографик такрорлашга нисбатан татбиқ этилмайди.

«МУАЛЛИФЛИК ҲУҚУҚИ ВА ТУРДОШ ҲУҚУҚЛАР ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН, 25- МОДДА

ҲАМКОРЛИК ДАВОМ ЭТАДИ

Муҳтарам газетхон!

Мана юртимиз тинч ва турмушимиз фаровон кечган 2006 йилни кузатиб, эшик қоқиб турган янги — 2007 йилни кутиб олаяпмиз. Якун топаётган йил давомида биз билан бирга бўлдингиз, газетамиз Сизнинг доимий суҳбатдошингизга, ўрни келганда маслаҳатчингиз, ҳамроҳингизга айланди. Умид қиламизки, янги йилда ҳам бу ҳамкорлигимиз давом этади.

Газетамиз билан доимий алоқада бўлиб турганингиз таҳририятимизга узлуксиз келган хат-хабарлардан ҳам аён. Мазмунига кўра турли-туман бу мактубларда юртимизда амалга ошаётган ўзгаришлар, янгиланишлар, муаммолар, таклиф-мулоҳазалар битилган.

Аксарият мактубларда ҳуқуқий масалаларда фикр юритилган ва бу табиий ҳол. Зеро, ислоҳотлар давом этаётган даврда қонун устуворлигининг таъминланиши сизу бизнинг ҳамкорликдаги фаол саъй-ҳаракатимизга ҳам боғлиқ. Йил давомида бу мавзу газетамизда етакчи бўлгани шундан далолатдир.

Ўтаётган йил мобайнида биз газетхонлардан кўплаб мактублар олдик. Уларда таклиф ва мулоҳазалар, ҳуқуқий кўмак, маслаҳат сўраб қилинган мурожаатлар битилган. Бу мактубларнинг аксарияти бевосита кичик ва ўрта бизнес вакилларидан келган. Таҳририят, ўз навбатида, бу мактубларнинг лозим топилганларини тегишли идораларга жўнатиб, хат муаллифларига зарур ҳуқуқий ёрдам кўрсатишга кўмаклашди. Баъзи ариза ва шикоятларни, мазмунига қараб, тегишли ҳуқуқ-тартибот идоралари, муайян соҳа мутасаддилари эътиборига ҳавола қилинди.

Таъкидлаш кераккки, бизга ишониб, йўллаган бирор-бир газетхоннинг мактуби эътиборсиз қолгани йўқ.

Ҳуқуқий маърифат тарғиботи газетамизнинг ўзак мавзуларидан бири. 2006 йил қонунлар, меъёрий ҳужжатлар билан боғлиқ кўплаб саволларга мутахассисларнинг жавобларини эълон қилдик. Адлия вазирлиги, вилоят бошқармалари томонидан кичик ва ўрта бизнес субъектларини қўллаб-қувватлаш, фермерлар ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоялаш, йўл қўйилган ҳуқуқбузарлик ҳолатларини бартараф этиш билан боғлиқ чора-тадбирлар тўғрисидаги маълумотлар, таҳлилий мақола ва хабарлар газетамизнинг деярли ҳар бир сонида эълон этиб борилди. Оилада аҳиллик, ёш авлод тарбияси, миллий урф-одат ва анъаналаримизнинг қонунчиликка уйғунлиги мавзуидаги чиқишлар кўпчиликнинг эътиборини қозонди.

Жонажон Ўзбекистонимиз учун 2006 йил қутли-баракали келди. Ғалла ва пахтадан мўл ҳосил етиштирилди, шаҳар ва қишлоқларимиз ободонлаштирилди, пойтахтимиз қиёфаси замонавий чирой касб этди. Бу беқиёс бунёдкорлик газета саҳифаларидан тушгани йўқ. Дарҳақиқат, 2006 йил Ватанимиз тарихи зарварақларига бунёдкорлик байроғи янада баланд кўтарилган йил сифатида муҳрланди. Президентимиз томонидан эълон қилинган барча Фармон ва қарорлар, Парламентимиз қабул қилган қонунлар, амалдаги қонунларга киритилган қўшимча ва ўзгартишлар ҳақида газетхонларга мамлакатимизнинг етук ҳуқуқшунос олимлари, масъул ходимлар батафсил шарҳлар, тушунтиришларни газетамиз орқали етказиб турди.

Қишнинг бугунгидек қорли кунлари кириб келаётган янги йилимиз янада қутлуғ ва баракали бўлишига ишора қилмоқда. Юртдошларимизнинг юз-кўзларидаги қувонч ва хотиржамлилик янги йилимиз янада файзли бўлишини кўрсатиб турибди.

Ташаббус ва изланиш, яратиш ва ҳамжиҳатлик билан яшаётган юртдошларимиз қалб ҳароратини ҳар қадамда сезиб турибмиз. Ана шундай эркин меҳнат иштиёқи гуркираган шароит, муҳит таҳририятимиз жамоасини янгидан-янги ижодий кашфиётларга руҳлантиради. Бизнинг янги — 2007 йилдаги режаларимиз бисёр. Сиз, муҳтарам газетхонларнинг хат-хабарларингиз, фикр, мулоҳаза ва таклифларингиз бизнинг фаолиятимизга ҳаётий мазмун киритади. Демак, мулоқотимиз, ўзаро ҳамкорликдаги муомала-муносабатимиз кириб келаётган янги йилда ҳам изчил давом этади, деб ишонамиз.

Янги йил хонадонингизга файз-барака олиб келсин, юртимиз тинч ва фаровон бўлсин!

Таҳририят

Маълумки, Олий Мажлис Сенатининг саккизинчи ялпи мажлисида мамлакатимизнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишида муҳим аҳамиятга эга бўлган бир қатор қонунлар маъқулланди. 2006 йил 16 декабрда ана шу қонунлардан бири — «Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига ва Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартишлар киритиш ҳақида»ги қонун матбуотда эълон қилинди.

Qonun ijodkorligi

ТАКОМИЛЛАШАЁТГАН ҚОНУН

Иккинчи мақола

Таъкидлаш жоизки, ушбу қонунни қабул қилишдан кўзланган асосий мақсад — қонунга хилоф равишда чет элга чиқиш ва Ўзбекистон Республикасига кириш ҳамда Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини бузганлик учун белгиланган маъмурий ва жиноят қонунчилиги санкцияларини кучайтириш орқали ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ҳамда фуқаролар, фуқаролиги бўлмаган шахслар ва чет эл фуқароларининг қонунчиликка риоя этишини таъминлашни янада такомиллаштиришдан иборатдир.

Янги қонун уч моддадан иборат. Унга асосан Жиноят кодексининг 223-моддаси биринчи қисми санкцияси, 224-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисми санкцияларига, **«Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»**ги кодексининг 225-моддаси биринчи, иккинчи ҳамда учинчи қисми санкцияларига ўзгартишлар киритилди.

Қонунни қўллаш амалиёти таҳлилларига кўра, қонунга хилоф равишда чет элга чиқиш ва Ўзбекистон Республикасига кириш ҳамда Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини бузиш каби ҳуқуқбузарликлар кўплаб содир этилмоқда. Хусусан, Республика Ички ишлар вазирлигининг маълумотига қараганда, 2005 йилда 16376 нафар шахс, жумладан, 15646 нафар чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар ҳамда 730 нафар фуқароларимиз маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этган.

Айтиш керакки, қонунчилигимизда бундай турдаги ҳуқуқбузарликлар учун жазо тариқасида жариманинг кам миқдорда белгиланганини кутилган самарани бермаётган эди.

Шу боис, Жиноят кодексининг белгиланган тартибни бузиб чет элга чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига кириш ёхуд чегарадан ўтиш қоидаларини бузганлик учун жавобгарликни назарда тутувчи 223-моддаси санкциясидаги энг кам иш ҳақининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда белгиланган жарима жазоси энг кам иш ҳақининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача бўлган миқдор билан алмаштирилди.

Бундан ташқари, Жиноят кодексининг Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини бузганлик учун жавобгарликни назарда тутувчи 224-моддаси биринчи қисми санкциясидаги энг кам иш ҳақининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда белгиланган жарима жазоси икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача бўлган миқдорга, Кодекснинг иккинчи қисми санкциясидаги энг кам иш ҳақининг етмиш беш бараваридан юз бараваригача миқдорда белгиланган жарима жазоси уч юз бараваридан тўрт юз бараваригача бўлган миқдорга, учинчи қисми санкциясидаги энг кам иш ҳақининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда белгиланган жарима жазоси эса икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача бўлган миқдорга ўзгартирилди.

«Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»ги кодекснинг чет эл фуқароси ва фуқаролиги бўлмаган шахснинг Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини бузиши, яъни Ўзбекистонда яшаш ҳуқуқини берадиган ҳужжатларсиз ёки ҳақиқий бўлмаган ҳужжатлар билан яшаши, вақтинча ёки доимий прописка, кўчиш ёки турар жой танлаш юзасидан белгиланган тартибга риоя этмаслиги, бўлиш муддати тугагач, чиқиб кетишдан бўйин товлаши, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ҳудуди орқали транзит тарзда ўтиш тартибига риоя қилмаслиги учун жавобгарликни белгиловчи 225-моддаси биринчи қисми санкциясидаги энг кам иш ҳақининг ўн бараваригача миқдорда белгиланган жарима эллик бараваридан юз бараваригача бўлган миқдор билан ўзгартирилди.

«Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»ги кодекснинг чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг Ўзбекистон Республикасида бўлиши қоидаларида назарда тутилган чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни қабул қилиш тартибининг мансабдор шахс томонидан бузилиши учун жавобгарликни назарда тутувчи 225-моддаси иккинчи қисми санкциясидаги энг кам иш ҳақининг беш бараваридан ўн беш бараваригача бўлган миқдорда белгиланган жарима йигирма бараваридан юз эллик бараваригача бўлган миқдорга ўзгартирилди.

«Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»ги кодекснинг чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни хусусий иш билан Ўзбекистон Республикасига таклиф қилган фуқаро томонидан мазкур фуқароларнинг вақтинча пропискадан ўтишларини, шунингдек, улар шу ерда бўлишининг белгиланган муддати ўтгач, чиқиб кетишини таъминлашга мазкур фуқароларнинг вақтинча пропискадан ўтишларини, шунингдек, улар шу ерда бўлишининг белгиланган муддати ўтгач, чиқиб кетишини таъминлашга доир чоралар кўрилмаслиги, уй-жой, транспорт воситалари бериб қўйилиши ёхуд бошқа хизматлар кўрсатилиши (агар бу Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларининг бузилишига олиб келиши олдиндан аён бўлса) учун жавобгарликни белгиловчи 225-моддаси учинчи қисми санкциясидаги энг кам иш ҳақининг икки бараваридан ўн беш бараваригача бўлган миқдорда белгиланган жарима ўн бараваридан юз бараваригача бўлган миқдор билан алмаштирилди.

Хулоса қилиб айтганда, мазкур қонуннинг амалда самарали татбиқ этилиши мамлакатимиз хавфсизлигини янада мустаҳкамлаш, фуқаролар, фуқаролиги бўлмаган шахслар ва чет эл фуқароларининг қонунчиликка риоя қилишини янада кучайтириш ва фуқароларимизнинг ҳуқуқ ҳамда қонуний манфаатлари ҳимоя қилишни таъминлашга хизмат қилади.

Раҳимжон ҲАКИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги Қонун ҳужжатлари мониторинги институти етакчи илмий ходими

Bayram arafasidagi o`ylar

БУНЁДКОРЛИК ВА ЭЗГУЛИК ЙЎЛИ

Улкан бунёдкорлик йўлидан дадил одимлаётган юртимизнинг ҳар бир куни ўзгаришларга, янгиликларга, янгиланишларга бой тарзда кечмоқда. Мана тарих саҳифасида Ўзбекистоннинг ўзига хос сурьатию-сийратини қолдириб яна бир йилимиз кечмоқда. Айтиш жоизки, 2006 йилда ҳам халқимиз ўзининг бетакрор салоҳиятини намойиш этди.

Абдулла ОРИПОВ,
Ўзбекистон Қаҳрамони

Жаҳон ичра бўйлашаётган, тенглар ичра тенг Ўзбекистоннинг довруғи ошишида муносиб ҳисса қўшган кўплаб юртдошларимиз ҳаётида бу йил ҳам ўчмас из қолдирди. Ишлаб чиқаришда, илм-фанда, ижодда бемисл фидойилик кўрсатган замондошларимиз мамлакатимизнинг юксак унвонлари ва мукофотлари билан тақдирланишди. Булар орасида адабиёт аҳлининг ҳам борлиги қувонарли ҳолдир.

Муҳтарам Президентимиз томонидан илгари сурилаётган эзгу инсоний ғояларни тарғиб қилишда, ёзувчиларимизнинг ҳам ўрни бор, албатта. Биз, ижодкорларга кўрсатилаётган ғамхўрлик, эътибор натижасида мустақиллигимизнинг мустаҳкамлаш, ёш-авлод онгига озодликнинг мазмун-моҳиятини сингдириш борасида қатор ишлар қилинди. Буларни 2006 йилда чоп этилган кўплаб асарлар, жойларда ўтказилган маънавий-адабий кечалар, маърифий тарғиботлар, турли хил учрашувлардан ҳам кўриш мумкин.

Дунёнинг ҳеч бир давлатида ёш авлод тарбияси, таълим соҳасига бизнинг юртимиздаги каби эътибор қаратилмайди. Шу нуқтаи назардан қараганда, миллат келажагини бошга тож қилган Ўзбекистонда ижод қилиш ҳар қандай ижодкор учун бахт деб биламан.

Очиғи, юртимиз, бунёдкор халқимиз истиқлолига нисбатан ғараз ният билан боқаётган айрим мафкуравий хуружлар «намояндалари»нинг турли хил иғволари озодлик кемасини ҳеч қачон ортга қайтаролмайди. Биз наинки, ўз йўлимизни, балки тақдир-аъмолимизни ҳам белгилаб олганмиз. Буни бизга тўғри кўз билан боқаётган, иймон-эътиқоди мустаҳкам ҳар бир киши тан олади, юртимизда бўлган ҳар бир хорижлик англаб етади. Биз дунёга тинчлик-осойишталик, яхшилик ва эзгулик истаган халқмиз.

Келаётган йилда ҳам юртимизда, бутун дунёда тинчлик бўлсин! Дунё халқлари бир-бирига ёруғ юз билан боқсин!

Янги йил бахт, омад келтирсин!

Анъанага кўра, янги йил арафасида ўтаётган йилда амалга оширилган ишлар сарҳисоб этилади, келгуси йил режалари кўриб чиқилади. Шу нуқтаи назардан қараганда, ўтган қисқа давр мобайнида Парламентимизнинг Қонунчилик палатаси профессионал жиҳатдан тўлиқ шаклланди. Саксондан ортиқ қонун лойиҳалари тайёрланиб, Сенатга тақдим этилди, уларнинг етмишдан ортиғи Сенат томонидан маъқулланди ва Президентимиз томонидан имзоланиб, эълон қилинди.

ТАШАББУСКОРЛИК — ФАОЛИЯТИМИЗ МЕЗОНИ

Қуйи палатадаги қўмиталар қатори Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси томонидан ҳам қонунчилик ва назорат-таҳлил бўйича бир қатор ишлар амалга оширилди. Қўмита аъзоларининг бевосита ташаббус ва иштироки билан йигирмадан ортиқ қонун лойиҳаси палата муҳокамасига киритилди.

Жумладан, Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган «**Ипотека тўғрисида**»ги қонун аҳолининг уй-жойга бўлган талабини тўлиқ таъминлаш, уй-жой қурилишини жадаллаштириш учун имконият яратишни кўзда тутувчи масалаларни ўз ичига олади. Мазкур қонун ипотека гарови қўлланилганда юзага келадиган муносабатларни тартибга солади.

Фуқаролик ҳуқуқий муносабатларида келиб чиқадиган низоларни ҳал қилишда ҳакамлик судлари самарали нодавлат механизми, деб тан олинган. Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган «**Ҳакамлик судлари тўғрисида**»ги қонун иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришда яна бир муҳим қадам бўлди.

Яқинда "Халқ сўзи" газетасида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 83-моддасига асосан Ўзбекистон Республикаси Президенти Олий Мажлис Қонунчилик палатасига қонунчилик ташаббуси тартибида киритган "**Давлат бошқарувини янгилаш ва янада демократлаштириш ҳамда мамлакатни модернизация қилишда сиёсий партияларнинг ролини кучайтириш тўғрисида**"ги Конституциявий қонун ва "**Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг айрим моддаларига (89-моддасига, 93-моддасининг 15-бандига, 102-моддасининг иккинчи қисмига) тузатишлар киритиш тўғрисида**"ги қонун лойиҳалари ҳамда давлатимиз раҳбарининг Олий Мажлис номига йўллаган хатидаги принципиал мезонларни ўзида мужассам этган қонун лойиҳаларининг шарҳлари эълон қилинди.

Айни кунларда ушбу лойиҳалар қўмитамиз аъзолари, барча депутатлар томонидан чуқур ўрганилиб, уларнинг моҳият ва аҳамиятини тушунтириш юзасидан турли ташкилот ва ўқув юртларида учрашувлар ўтказилаётир. Шубҳасиз, ушбу қонун лойиҳалари жамиятимиз ҳаётида ижтимоий ва сиёсий фаолликни янада оширади, сиёсий партияларнинг давлат ва жамият ҳаётида тутган ўрни ва ролини кучайтиради, ҳокимиятнинг вакиллик ва ижро этувчи органларини шакллантиришда уларнинг фаол иштироки учун

Собир ЖАББОРОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси раисининг ўринбосари

зарур ташкилий-ҳуқуқий имкониятлар яратади.

Президентимиз ташаббуси билан 2007 йил "**Ижтимоий ҳимоя йили**", деб эълон қилинди. Бу эса, депутатлардан қонунлар устида ишлаш жараёнида кучли ижтимоий сиёсатга, яъни халқимизнинг, ҳар бир фуқаронинг ҳақ-ҳуқуқлари ҳимоясига, ижтимоий қўллаб-қувватлашига алоҳида аҳамият беришни талаб этади. Янги йилимиз эзгу ниятларимиз амалга ошадиган, юртимиз фаровонлиги ортиши билан чексиз қувончлар олиб келадиган йил бўлсин!

Албатта, қонуний никоҳ афзал. Чунки қонуний никоҳ оталикни белгилашга ёки ёлғиз она бўлишга зарурат қолдирмайди. Мамлакат келажаги фарзандлар камолотига боғлиқ экан, ҳар бир ота-она, оила, жамият доимо ёш авлоднинг бугуни ва эртаси учун қайғуриши даркор.

Muammo va yechim

ҚОНУНИЙ НИКОҲ АФЗАЛМИ ЁКИ ОТАЛИКНИ БЕЛГИЛАШ?

Оила қураётган шахс бахтли бўлишни, фарзандлар кўришни ва уларни яхши инсонлар қилиб тарбиялашни ўз олдига мақсад қилиб қўяди. Бу мақсадга эришиш учун, албатта, ота-она ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини билиши керак. Айрим шахслар қонуний никоҳдан ҳозирча ўтиш шарт эмас, кейин ўтиб оламиз, деб ўйлаб, тўй бериб элга йигит ва қизнинг унаштирилганини эълон қилиш билан чекланишади. Ваҳоланки, Оила кодексига биноан, фақат ФҲДЁ идораларида тузилган никоҳ қонуний ҳисобланади, эр-хотин ҳамда болалар учун ҳуқуқ ва бурчларни келтириб чиқаради. Айни пайтда бу ҳужжат оилада ҳар иккала шахсга қонуний оналик ва оталик мажбуриятларини юклайди. Диний расм-русумларга биноан ўқилган никоҳ ҳуқуқий аҳамиятга эга эмас.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 31-моддасида ҳар бир инсон хоҳлаган динга эътиқод қилиш ёки ҳеч қайси динга эътиқод қилмаслик ҳуқуқига эгалиги эътироф этилган. Демак, ҳар бир шахс никоҳни ФҲДЁ идорасида рўйхатдан ўтказиш билан бирга, шаръий никоҳ ўқитилишини сўраб диний муассасаларга мурожаат қилиши мумкин. Лекин оила ҳуқуқий меъёрларига кўра, фақат расмий тартибда рўйхатдан ўтказилган никоҳ юридик кучга эга бўлади. Диний ўқилган никоҳ эса аксинча, ҳеч қандай ҳуқуқий оқибатларни келтириб чиқармайди. Бинобарин, ФҲДЁ идорасида рўйхатдан ўтмасдан фақат диний никоҳдан ўтган аёл (эркак) қонуний хотин (эр) мавқеига эга бўлмайди. Чунки у никоҳда турган шахс, деб эътироф этилмайди ва мол-мулкка, алимент олиш кабиларга фақат суд орқали эришиши мумкин.

Оила кодексининг 13-моддасида никоҳ тузиш никоҳланувчиларнинг ФҲДЁ идораларига ариза берганларидан кейин бир ой ўтгач, амалга оширилиши белгиланган. Бироқ алоҳида ҳолларда – ҳомиладорлик, бола туғилиши, бир тарафнинг касаллиги сабабли никоҳ ариза берилган куни ҳам тузилиши мумкинлиги кўрсатилган. Кўпчилик ФҲДЁ идорасида никоҳдан ўтказиш учун бир ой вақт кутишга сабри чидамай, шаръий никоҳ асосида тўй қилишади. Натижада вақт ўтиб, аёл ҳомиладор бўлади, фарзанд туғилади. Қонун талабига кўра, аёл ҳомиладор бўлганида ёки фарзанд туғилгандан кейин ФҲДЁ идораси дарҳол эр ва хотинни никоҳдан ўтказиши лозим.

Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан тасдиқланган "**Никоҳланувчи шахсларни тиббий кўрикдан ўтказиш тўғрисида**"ги Низомда тиббий кўрикдан ўтгандан кейин никоҳ тузилишига тўсиқ мавжуд бўлмаган тақдирда ФҲДЁ идоралари томонидан никоҳни қайд этиш тегишли тартибда амалга оширилиши кўрсатилган. Шунингдек, ҳомиладор ёки фарзандли бўлгандан кейин ҳам улар никоҳларини қайд этиш учун албатта, тиббий кўрикдан ўтишлари лозимлиги белгиланган.

(Давоми иккинчи бетда)

ЯНГИ ЙИЛ БУТУН ХАЛҚИМИЗГА, ҲАР БИР ОИЛАГА

Bayram arafasidagi o`ylar

Мамлакатимиз ҳаётида, жамият тараққиётида бунёдкорлик ишларига бой бўлган яна бир йил якун топаётир. Айниқса, Ҳомийлар ва шифокорлар йили муносабати билан амалга оширилган саховатли тадбирлар халқимиз турмушини кўтариш, фаровонлигимизни оширишга қўшилган беназир ҳисса бўлди. Энг муҳими, 2006 йил юртимизда тинчлик-барқарорлик таъминланди, хавфсизлигимиз янада мустаҳкамланди. Мамлакатни янгилаш, демократлаштириш ва модернизациялаш билан боғлиқ миллий давлатчилигимизни янада такомиллаштириш учун қулай шарт-шароит яратилганини алоҳида таъкидлаш жоиз. Айниқса, Парламентимиз палаталари, жумладан, Сенат фаолиятининг самарали кечгани барчамизни қувонтиради.

ЮКСАЛИШЛАР ЙИЛИ

Ўтиб бораётган йилда Сенатнинг тўртта ялпи мажлисида мамлакат ижтимоий, сиёсий, иқтисодий, маънавий соҳаларини янада тараққий эттиришга, ислоҳотларнинг навбатдаги босқичига доир долзарб масалаларнинг ечимини топишга хизмат қилувчи қирқтага яқин қонун маъқулланди, халқаро шартномалар ратификация қилинди, Сенатнинг ваколати доирасидаги, жумладан, Олий суд, Олий хўжалик судларининг судьялари, дипломатик корпус вакилларини лавозимига тайинлаш, лавозимидан озод қилиш, айрим давлат ҳокимияти бошқарув идоралари раҳбарларининг ҳисоботларини тинглаш юзасидан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимига биноан, **«Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қабул қилинганлигининг ўн тўрт йиллиги муносабати билан Амнистия тўғрисида»**ги қарорлар қабул қилинди.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, Парламент юқори палатаси томонидан маъқулланган **«Хусусий турар жой мулкдорлари тўғрисида»**ги, **«Қонунлар лойиҳаларини тайёрлаш ва қонунчилик палатасига киритиш тартиби тўғрисида»**ги, **«Ипотека тўғрисида»**ги, **«Ҳакамлик судлари тўғрисида»**ги, **«Микрокредит ташкилотлари тўғрисида»**ги, **«Солиқ маслаҳати тўғрисида»**ги моҳиятига кўра жамиятни модернизациялашда алоҳида аҳамиятга молик қонунлар қабул қилиниб, уларнинг ижросини таъминлаш чоралари кўрилди.

Якунланаётган йилда тадбиркорлик субъектларининг эркин фаолиятини кафолатлашга, мулкдорлар сафини кенгайтиришга қаратилган ислоҳотларни жорий этиш мақсадида Юртбошимизнинг бир қатор Фармон ва қарорлари қабул қилинди. Жумладан, давлатимиз раҳбарининг 2006 йил 24 майдаги **«Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатига олиш ва ҳисобга қўйишнинг хабардор қилиш тартибини жорий этиш тўғрисида»**ги қарори билан жорий йилнинг 1 сентябридан бошлаб тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатига олиш узоғи билан икки иш кунида амалга ошириладиган бўлди. Ҳокимликлар ҳузуридаги тадбиркорлик субъектларини рўйхатга олиш инспекциялар, адлия бошқармалари томонидан уларни солиқ ва статистика идораларида ҳисобга қўйиши амалиёти жорий этилди. Бундай қулайликлар тадбиркорларнинг эркин фаолиятини кафолатлаш баробарида, ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари ҳимояланишини тўлиқ таъминлайди. Албатта, жорий йилда мамлакат миқёсида амалга оширилган ислоҳотлар кўламини бирмабир, тўла қайд этишининг имкони йўқ. Қисқача баён қилганда, 2006 йилда халқимиз давлатимиз раҳбарининг атрофига жипслашиб, қўлни қўлга бериб, ҳаёт синовларидан мардонаворлик билан ўтиб, танлаган ўз йўлимиздан дадил одим ташлади ва йўлимизнинг тўғри эканига яна бир карра ишонч ҳосил қилди.

Бу йил нафақат мамлакат миқёсида, шу билан бирга, халқаро майдондаги ўзгаришлар билан ҳам ёдда қолади. Янги 2007 йил фақат юксалиш, жаҳон ҳамжамиятининг, диёримиз ва халқимизнинг тинч-тотув, фаровон яшашига янада кенг имкониятлар яратадиган йил бўлишига тилакдошмиз.

Мавжуда РАЖАБОВА,
юридик фанлари доктори

ЯНГИЛАНИШ САРИ

Одатда, ҳар йили йил якунида босиб ўтилган йўл сарҳисоб қилинади. Йил бошида ички ва ташқи сиёсатда, ижтимоий ҳаётда, иқтисод ва бошқа соҳаларда қандай вазифалар режалаштирилган эди-ю, йил охирига келиб нималарга эришилди? Сўзсиз, бугун биз шу саволларга жавоб излаймиз.

Мамлакатимиз ҳаётида юз берган энг муҳим воқеалар ҳақида гапирганда, ЮНЕСКО билан биргаликда Қарши шаҳрининг 2700 йиллиги ва Хивада Маъмун академиясининг 1000 йиллиги нишонланганини мамнуният билан таъкидлаб ўтиш жоиз.

Яна бир кўзга ташланган ҳолат шу бўлдики, Ўзбекистон ташқи сиёсатда ҳеч қачон ҳеч кимга қарам бўлмаслигини исботлаган бўлса, миллий ва диний қадриятларга бағрикенгликда кўпгина мамлакатларга намуна бўлишини намоён этди. Шунингдек, мамлакатда сиёсий тизимни либераллаштиришда дадил қадамлар ташланди.

Якунланаётган йилнинг моҳиятига келсак, сўзсиз, ҳомийлик ҳақида тўхталмасдан ўтолмаймиз. Тўғриси, биз саховатли, меҳр-оқибатли юрт одамларимиз. Бировга ёрдам қўлини чўзиш миллатимизга хос фазилат. Мустақиллик йилларида бу фазилатнинг бир кўриниши янги мазмун ва шакл билан бойиб, «ҳомийлик» деган ном олди. Президентимиз **«Ҳомий»лар «ҳомий» деганда, ён-атрофдаги бева-бечораларга, етим-есир, муҳтож кишиларга кўмак ва ёрдам беришга, одамларнинг дардига ҳамдард бўлишга, қадрдон қишлоғи ёки шаҳрини обод қилишга интиладиган, бир сўз билан айтганда, савоб иш қилиб яшайдиган инсонларни ўзимизга тасаввур этамиз**», деган эди. Бундай одамлар орамизда кўп эканлигини ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турибди.

Ўтган йилларга бир назар ташланг. Барча йиллар бир-бирининг мантиқий давомидир. Ҳаммаси инсонпарварлик ғояси билан суғорилган. Барча хатти-ҳаракатлар инсон манфаатларига бўйсундирилган. 2006 йилда ҳомийликнинг самарасини деярли ҳар бир шаҳар ва қишлоқларда, маҳаллаларда ва меҳнат жамоаларида кўрдик.

Маълумки, мустақил тараққиёт йўлимизнинг негизидаги машҳур беш тамойиллардан бири — бу кучли ижтимоий сиёсат олиб бориш эканлигини давлатимиз раҳбари Конституциямизнинг 14 йиллигига бағишланган маросимдаги маърузасида алоҳида таъкидлаб ўтди. Шундан келиб чиқиб, 2007 йил юртимизда «**Ижтимоий ҳимоя йили**» деб эълон қилинди. Маърузада бозор иқтисодиёти муносабатларига ўтиш жараёнида аҳолини ҳар томонлама ижтимоий муҳофаза қилишнинг йўллари ва йўналишлари асослаб берилар экан, эътибор қаратиш зарур бўлган ҳолатлар алоҳида таъкидлаб ўтилди. «**Албатта,** — дея таъкидлади давлатимиз раҳбари, — **ён-атрофимизда ёрдамга эҳтиёж сезиб яшайдиган ёлғиз кексалар ва ногиронларга ҳамдард бўлиб, уларга зарур кўмак ва маънавий мадад бериш масаласи ҳам кун тартибидан асосий ўрин эгаллаши керак».**

Бу нафақат давлат идоралари, турли муассаса ва ташкилотлар, ҳомийлар ва маҳаллалар оқсоқолларига, балки ҳар биримизга тегишли.

Агар ижтимоий ёрдам кўрсатиш масаласига ҳукуматнинг эътибори нуқтаи назаридан ёндошиладиган бўлса, шубҳасиз, «**Ижтимоий ҳимоя йили**» давлат дастури ишлаб чиқилади ва шу асосда тегишли чора-тадбирлар кўрилади. Албатта, бунда турли вазирлик ва идоралар, ҳокимликлар, маҳалла қўмиталари зиммасига масъулиятли вазифалар юкланади. Энг муҳими, ёрдамга муҳтож ҳеч ким унутилиб ёки четда қолиб кетмайди. Шу ўринда бир гап: маҳаллаларда бой-бадавлат, ўзига тўқ, сахий ва саховатли инсонларни бундай хайрли ва савоб ишга жалб этишда ҳам ташкилотчилик кўрсатиш зарур. Бугун биз инсонпарварлик ғоясини мустаҳкамлаётган эканмиз, демак, миллий қадриятларимизни устувор биламиз. Бугун биз Рамазон ва Қурбон ҳайитларини байрам қилаётган эканмиз, демак, ота-боболаримиз динига эътиқод, садоқатимизни намоён этаяпмиз. Бугун биз келажаги буюк давлат қураётган эканмиз, демак, эртанги кун пойдеворини мустаҳкамлаяпмиз. Айтинг-чи, озод ва эркин, эътиқодли ва диёнатли халқимиз учун бундан ортиқ бахт-саодат борми?!

Бугунги қутлуғ байрам арафасида шаҳар ва қишлоқларимиз қиёфаси байрамона тус олади, одамлар кайфиятида кўтаринкилик ҳукм суради. Ана шундай пайтда Оллоҳга шукроналар айтамиз, озодлик берган имкониятдан фахрланамиз, табаррук қариялар дуосини оламиз, етим-есирлар, бева-бечоралар, ёлғизлар, ногиронлар, муҳтожлар ҳолидан хабар оламиз, ота-онамиз, яқинларимиз, қўни-қўшни ва таниш-билишлар дилини шод этамиз. Умуман, гина-қудратни унутамиз, табассум ила бир-биримизга салом бериб юртга омонлик, замонга тинчлик, турмушга фаровонлик, фарзандларимизга бахт тилаймиз. Агар шукур қилиб яшасак, юртимизга ва халқимизга Оллоҳнинг марҳамати ёғилади.

Юртбошимиз Конституциямизнинг 14 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида таъкидлаб ўтганидек, **жамиятимизни янгилаш, ҳаётимизни ҳеч кимдан кам бўлмайдиган даражага кўтариш йўлида бундан ўн беш йил олдин бошлаган ишларимизда халқимизга Оллоҳнинг ўзи куч-қувват берсин, ўзи мададкор бўлсин!**

Иброҳим НОРМАТОВ,
сиёсий шарҳловчи

СЕВИНЧНИНГ СЕВИНЧИ

–Ҳаётимда қувончли воқеалар кўп бўлган, – дейди суҳбатдошимиз, **2006 йилда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг “Барқарор тараққиёт таълими ўн йиллик Дастури” юзасидан адабиёт ва санъат соҳасида ўтказилган Халқаро танловнинг адабиёт йўналиши бўйича ғолиби, пойтахтимизнинг Юнусобод туманидаги 17-ўрта мактабнинг 7-синф ўқувчиси Севинч Норқобилова.** – Лекин 2006 йил менинг ҳаётимда ўчмас из қолдирди, десам арзийди. Мен мактабда ўқиш билан бирга шеърлар машқ қилиб тураман. Инглиз тилидан бадиий таржималар қилишга қизиқаман.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ўтказаётган Халқаро танлов ҳақида интернет орқали хабар топдим. Унга ўз шеъримни юборишдан аввал анча вақт иккиланиб юрдим. Кейин таваккал қилиб “Тараққиёт” сарлавҳали шеъримни инглизчага таржима қилиб, интернет орқали кўрсатилган манзилга жўнатдим. Тўғриси, бу танловда бирор-бир ўрин оламан, деб ўйламаган эдим. Шунинг учун ҳам бу ҳақда ота-онамга ҳам, ўқитувчиларимга ҳам айтмадим. Чунки ўрин олмай қолсам, уларнинг олдида уялиб қолишдан чўчиган эдим...

Декабрь ойининг бошларида Халқаро танлов комиссиясидан келган мактубни ўқиб кўзларимга ишонмадим. Тан олиб айтаман, бундай бўлишини кутмаган эдим. Чунки якуний босқичи Банкок шаҳрида ўтказилган Халқаро танловда 150 мамлакатдан қатнашган ёш ижодкорлар орасида адабиёт йўналиши бўйича менинг “Тараққиёт” сарлавҳали шеърим биринчи ўринга лойиқ топилибди. 20 декабрь куни ўзим ўқиётган мактабда ЮНЕСКО номидан Халқаро танловнинг ғолиблик дипломи ва қимматбаҳо совғаларни топширишди. Топшириш маросимида ЮНЕСКО ишлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий комиссияси масъул котиби Алишер Икромов ҳам иштирок этди.

Яна шуни ҳам айтиб ўтишим керакки, мен Халқаро танловда ғолиб бўлганимдан ҳам кўра, ота-онам, устозларимнинг қувонч кўз ёшларини кўриб кўпроқ хурсанд бўлдим. Бир сўз билан айтганда, бу мукофот нафақат меники, балки менга меҳр билан тарбия берган, адабиётга қизиқиш уйғотган ота-онам ва ўз ўқувчиларига бутун қалб қўрларини бағишлаб таълим бераётган устозларимники ҳамдир.

Яна шуни таъкидлаб ўтишни истардимки, мен ва тенгдошларим Юртбошимиз яратиб берган кенг имкониятлар туфайли дунёга бўйлаяпмиз. Жаҳондаги тенгдошларимиз билан тиллашаяпмиз. Булар ҳаммаси истиқлол туфайлидир. Шундай экан, биз, ёшлар келажакда Президентимиз Ислом Каримов ният қилгандек, юрт корига ярайдиган баркамол авлод бўлиб вояга етишга бурчлимиз.

БЕБАҲО СОВҒА

Мен бу йил Миробод туманидаги 214-ўрта мактабнинг 1-синфига ўқишга бордим. 2006 йилда мактабга борганим, айниқса, 1 сентябрь – Билимлар кунида Президентимиз Ислом Каримовнинг совғаларини олганим бир умр ёдимдан чиқмайди. Биз – 1-синф ўқувчиларига Президентимизнинг совғалари – мактаб папкаси, дарсликлар ва ўқув қуролларини топширар экан, бошланғич синф ўқитувчимиз Наргиза опа Ҳожибоева шундай деди:

— Юртбошимиз сизларга ушбу совғани берар эканлар, келажакда ҳар бирингиз аъло баҳоларга ўқиб, одобли, мамлакатнинг эртаси учун хизмат қиладиган мутахассислар бўлиб етишишингизни истайди. Ҳар бирингиз олган совғангизга лойиқ ўқувчи бўлишга ҳаракат қилинг.

Уйга келиб, совғаларни дадам ва ойимга кўрсатганимда улар ҳам роса хурсанд бўлишди. Дадам менга бу совғаларни кўз қорачиғидай асраш ва 1-синфни тугатганимдан сўнг ҳам уларни эсдалик сифатида сақлаб қўйиш лозим эканлигини айтди. Мен ҳам, албатта, шундай қилишга сўз бердим.

Бугунгача дадамга ва ўқитувчимизга берган сўзимнинг устидан чиқиб, аъло баҳоларга ўқиб келаяпман. Ҳозиргача ўқиш ва ёзишни ўрганиб олдим. Ўқитувчимиз ёрдамида мамлакатимиз мадҳиясини ёд олдим. Байроғимиз ва гербимиздаги рамзларни адашмай айтиб бера оламан.

Мен ҳамиша аъло ўқиш ва одобли ўқувчи бўлишга, шунингдек, келажакда, албатта, эл-юрт учун хизмат қилишга сўз бераман.

Ихтиёр БОЛТАБОЕВ,
Миробод туманидаги
214-мактабнинг
1-в синф ўқувчиси

Muammo va yechim

ҚОНУНИЙ НИКОҲ АФЗАЛМИ ЁКИ ОТАЛИКНИ БЕЛГИЛАШ?

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Никоҳланувчилар психик, наркологик, таносил сил касалликлари, ва ОИВ/ОИТС бўйича тиббий кўрикдан ўтиши зарур. Ҳомиладор аёллар шифокор ҳисобида турганида барча тиббий текширувлардан ўтади. Шу боис уларнинг никоҳларини қайд этиш учун қайтадан кўрикдан ўтишга зарурат бормикан?!

Демак, никоҳланувчилар, яъни ҳомиладор аёл ёки умумий фарзанди бор шахслар, Оила кодексига биноан, тиббий кўрикдан ўтмагунларича никоҳлари қайд этилмайди.

Тўғри, кейинги пайтларда баъзан келин ёки куёвнинг касали бор экан, биздан яширган экан, деган гаплар билан ёш оилалар бузилиб кетаётган ҳолатлар ҳам учраб туради. Айрим ҳолларда эса, улардан ногирон фарзандлар ҳам туғилаётганига гувоҳ бўлмоқдамиз. Шу сабабли тиббий кўрик ҳар икки ёшнинг турмушида ҳар хил нохуш ҳолатлар рўй беришининг олдини олиб, соғлом авлодни туғилишига замин ҳозирлайди. Лекин никоҳланувчилар учун оила қуриш муҳимлиги боис, аниқланган касалликлар никоҳни қайд этишга тўсқинлик қилмаётганига ҳам гувоҳ бўлмоқдамиз. Чунки Оила кодексининг 16-моддасида никоҳни қайд этишга монелик қилувчи ҳолатлар батафсил кўрсатилган.

Агар оталикни белгилаш ёки ёлғиз оналик бўйича кўрсаткичлар таҳлил қилинса, 2003 йили туғилган болаларнинг 9 фоизига нисбатан оталик белгиланган, ёлғиз оналар эса 3 фоизини ташкил этган. 2004 йилда бу кўрсаткич 11 ва 3,5 фоизни ва 2005 йили эса, 12 ҳамда 4 фоизни ташкил этган. Лекин оталик нафақат биринчи фарзандига, балки иккинчи ёки учинчи фарзандга ҳам белгиланаётган бўлиши мумкин. Чунки юқорида айтиб ўтилганидек, ҳомиладор ва умумий фарзанди бор шахслар никоҳини ФХДЁ идорасига ариза берилган куннинг ўзидаёқ қайд этишнинг имконияти йўқ.

Ёлғиз оналар сони ортишининг асосий сабабларидан бири бу ФХДЁ идорасида никоҳдан ўтмасдан турмуш қуриб, эрнинг хорижга ишга кетиши ва оилада фарзанд туғилганида у четда бўлгани сабабли оталикни белгилаш имкони йўқлигидадир (оталикни белгилаш ишончнома орқали амалга оширилиши мумкин эмас). Зеро, ота томонидан нотариал тасдиқланган ариза юборилгунга қадар, туғилганлик ҳақидаги далолатномада ёлғиз она қайд қилинади.

Оила кодексининг 64-моддасига асосан оталиги белгиланган болалар, ота-онаси ва қариндошларига нисбатан, қонуний никоҳда туғилган болалар билан тенг ҳуқуқ ва мажбуриятларга эга бўлишади. Оталикни белгилаш болаларнинг насл-насабини белгиловчи, бола ва ота-она ўртасида ҳуқуқий муносабатларни келтириб чиқарувчи асос сифатида юзага келади.

Никоҳсиз қурилган оила пойдевори йўқ бинога ўхшайди, мўрт бўлади, дуч келган салбий таъсирлардан бузилиши табиий. Оталикни белгилаш масаласида ФХДЁ ёки судга мурожаат қилган ота-оналарнинг аксарияти ўз аризаларида «шаръий никоҳланган»ликларини кўрсатиб ўтишади.

Бундай ҳолатларнинг олдини олиш учун диний идора ходимлари шаръий никоҳ ўқилишидан аввал никоҳланувчилар ФХДЁ идорасида қонуний никоҳдан ўтганликларидан воқиф бўлишлари, яъни уларнинг никоҳ гувоҳномаларини талаб қилишлари керак. Бундан ташқари, маҳалла аҳли маҳаллаларда тўй бўлаётганини билган ҳолда, оила қураётганлар ёки уларнинг ота-оналарига ёшларнинг, албатта, қонуний никоҳдан ўтиши учун ФХДЁ идорасига ариза билан мурожаат этиши, тиббий кўрикдан ўтиши лозимлигини тушунтириши мақсадга мувофиқдир. Қолаверса, ФХДЁ идоралари ходимлари томонидан ҳам аҳоли ўртасида қонуний никоҳнинг, оталикни белгилаш ва ёлғиз оналикнинг ҳуқуқий оқибатлари ҳақида тарғибот ишлари олиб борилиши даркор.

Президентимиз: **«Маънавият инсонга она сути, ота намунаси, аждодлар ўгити билан бирга сингади»**, деб таъкидланган. Дарҳақиқат, болага она сути қанчалик зарур бўлса, отанинг намуна бўлиши ҳам шунчалик даркор. Ота намунаси болалар тарбияси, маънавияти учун жуда муҳим. Шунга кўра, туғилган фарзандлар нафақат соғлом оилада, балки ота-она бағрида камол топиши учун фарзандни дунёга келтирадиган эр ва хотиннинг ўзи соғлом бўлиши ва турмуш қуришидан аввал тиббий кўрикдан ўтиши мақсадга мувофиқдир.

Хулоса қилиб айтганда, юқоридаги Низомга асосан, тиббий кўрикдан ихтиёрий равишда ўтиш тартиби фақат ҳомиладор, умумий фарзанди бор, бирга оила қуриб такроран никоҳдан ўтаётган ва кекса ёшдаги никоҳланувчи шахсларга ҳам татбиқ этилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Дилбаҳор ЁҚУБОВА,
юридик фанлари номзоди

Muloqot

ШАХСИЙ СУҒУРТА ШАРТНОМАСИ НИМА?

— Киши ўзининг бирон-бир буюми, ҳовлиси, машинаси ёки бошқа кўчар ва кўчмас мулкини суғурта қилдириши ҳақида кўп эшитганмиз. Айтинг-чи, инсон ўз ҳаётини ҳам суғурта қилдириши мумкинми?

Б.АБДУСАМАТОВ,
Гулистон тумани

— Ҳа, мумкин. Суғурталаш фуқаролик қонунчилигига асосан шахсий суғурта шартномаси, деб юритилади.

Фуқаролик кодексининг 921-моддасида шахсий суғурта шартномаси бўйича бир тараф (суғурталовчи) бошқа тараф (суғурта қилдирувчи) тўлайдиган, шартномада шартлашилган ҳақ (суғурта мукофоти) эвазига суғурта қилдирувчининг ўзининг ёхуд шартномада кўрсатилган бошқа фуқаро (суғурталанган шахс)нинг ҳаёти ёки соғлиғига зарар етказилган, у муайян ёшга тўлган ёки унинг ҳаётида шартномада назарда тутилган бошқа воқеа (суғурта ҳодисаси) юз берган ҳолларда шартномада шартлашилган пулни (суғурта пулини) бир йўла ёки вақти-вақти билан тўлаб туриш мажбуриятини олади.

Шахсий суғурта шартномаси кимнинг фойдасини кўзлаб тузилган бўлса, ўша шахс суғурта пулини олиш ҳуқуқига эга бўлади.

Агар шартномада наф олувчи сифатида бошқа шахс кўрсатилмаган бўлса, шахсий суғурта шартномаси суғурталанган шахс фойдасига тузилган ҳисобланади. Бошқа наф олувчи кўрсатилмаган шартнома бўйича суғурталанган шахс вафот этган тақдирда, суғурталанган шахснинг меросхўрлари наф олувчилар деб тан олинади.

Суғурталанган деб ҳисобланмайдиган шахс фойдасига, жумладан, суғурталанган шахс ҳисобланмайдиган суғурта қилдирувчи фойдасига шахсий суғурта шартномаси фақат суғурталанган шахснинг ёзма розилиги билангина тузилиши мумкин. Бундай розилик бўлмаган тақдирда, шартнома суғурталанган шахснинг даъвоси бўйича, бу шахс вафот этган тақдирда эса, унинг меросхўрлари даъвоси бўйича ҳақиқий эмас, деб топилиши мумкин.

КЎМАК БЕРИЛАДИ

— Мен болаликдан I гуруҳ ногирониман. Айтинг-чи, ногиронларга уйига бориб тиббий хизмат кўрсатадиган ташкилотлар ёки тиббий муассасалар борми? Илтимос, шу ҳақида маълумот берсангиз?

Ш.РЎЗМЕТОВ,
Ғаллаорол тумани

— **«Ўзбекистон Республикасида ногиронларни ижтимоий ҳимоя қилиш тўғрисида»**ги қонуннинг 34-моддасида бошқаларнинг парвариши ва ёрдамига муҳтож бўлган ногиронларга ижтимоий ёрдам идоралари уйга бориб ёки доимий ишлайдиган муассасада тиббий ёки маиший хизмат кўрсатиши қайд этилган.

Давлат бошқаларнинг парваришига муҳтож ногиронларга ижтимоий ёрдам берувчи доимий муассасалар тармоғини ривожлантиришга кўмаклашади.

Агар ишчи ёки хизматчи корхона, бирлашма, муассаса, ташкилотнинг айби билан ногирон бўлиб қолган ҳамда бошқаларнинг парваришига муҳтож бўлса, шу корхона, бирлашма, муассаса, ташкилот соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот идораларининг хулосасига мувофиқ, меҳнатга яроқсиз бўлиб қолган даврда беморни парваришлаш учун ўз ҳисобидан уйда қараб турадиган бир кишини ёллаши шарт ва ногиронга етказилган моддий ҳамда маънавий зарарнинг ўрнини қоплайди.

Саволларга
юридик фанлари номзоди
Саломат НИЁЗОВА
жавоб берди

ФАЙЗУ БАРАКА, БАХТУ САОДАТ ВА ОМАД КЕЛТИРСИН!

Istiqlol va imkoniyat

АМНИСТИЯ – БАҒРИКЕНГЛИК ИФОДАСИ

Халқимиз табиатида адашганга тўғри йўл кўрсатиш, йиқилганни суяш, бир сўз билан айтганда, бағрикенглик фазилати чуқур ўрин олган. Айниқса, бу фазилатлар истиқлол берган имкониятлар туфайли янада ёрқинроқ намоён бўла бошлади. Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, мустақиллик йилларида Конституцияда белгилаб берилган инсонпарварлик тамойилини амалга ошириш борасида ўн саккиз маротаба амнистия эълон қилинди. Натижада кўплаб жиноятга қўл урган шахслар жавобгарлик ёки жазодан озод этилди.

Бугунги кунда мустақил давлатимиз қонунлари жазолашнинг озодликдан маҳрум қилиш ҳолларини қисқартириш ҳисобига қонунчиликнинг адолат ва инсонийлик каби тамойиллари кучайишини ва амалда қўлланилишини таъминламоқда. Қонунчиликнинг эркинлаштирилиши унинг инсонпарварлик тамойилларига мувофиқлашиши учун замин яратди. Ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар тоифасининг кўпайиши қамоққа олиш билан боғлиқ бўлмаган ҳуқуқий институтлардан фойдаланиш имкониятини сезиларли даражада кенгайтирди. Мол-мулкни мусодара қилишга оид жазонинг қонунчиликдан чиқариб ташлангани Конституциямизда кафолатланган хусусий мулк дахлсизлигининг амалий ифодаси бўлди.

Қонунларимиздаги бундай адолат тамойили қонун инсонга хизмат қилиши керак, деган умумбашарий қоидага мосдир. Бу эзгу ишларнинг энг муҳимларидан яна бири ярашув институтининг жорий этилганидир. Мазкур институт асосан ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятларга нисбатан қўлланилади. Жиноят содир этган шахс ўз айбига иқрор бўлса, жиноят оқибатида келтирган зарарни қопласа, жабрланувчи билан ярашса, суд ишни тугатади. Бу ҳолатда жиноят содир этган шахс судланган ҳисобланмайди.

Зеро, жиноятчиликнинг олдини олиш, унга қарши курашиш самарадорлиги жазонинг оғирлигида эмас, балки қонунни бузган шахс жазонинг муқаррарлигини нечоғли англашига боғлиқ. Шу боис бугунги кунда жиноят кўчасига кириб қолганларни қайта тарбиялаш, соғлом ҳаётга қайтариш масаласига жиддий эътибор қаратилмоқда. Амнистия актлари замирида ҳам ана шундай эзгу мақсад мужассам.

Дунёда инсон учун озодликдан улуғроқ неъмат йўқ. Бундан маҳрум бўлганлар унинг қадрини чуқурроқ англайди. Бундай кўргулик бошига тушганлар қилмишидан пушаймон бўлиб, қамоқдан чиқиб, ҳалол меҳнат қилиш, яхшилик билан кун кечириш ҳақида ўйлайди. Айни шундайларнинг ҳаётда тўғри йўлни топиб олишида амнистия муҳим аҳамият касб этаётир.

Давлатимизнинг ҳуқуқий пойдевори бўлган – Конституциямиз қабул қилинган сана муносабати билан ҳар йили бундай эзгу ишларга йўл очиб бераётган амнистиянинг эълон қилиниши юртимизда анъанага айланди. Президентимиз Ислом Каримов тақдимномасига мувофиқ Олий Мажлис Сенати томонидан эълон қилинган **«Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн тўрт йиллиги муносабати билан амнистия тўғрисида»**ги қарор мамлакатимизда инсонпарварлик тамойилларига асосланган демократик ҳуқуқий давлат қуриш ва жамиятни либераллаштиришга қаратилган изчил сиёсат олиб борилаётганининг яна бир далилидир.

— Қарорга мувофиқ, ўта оғир бўлмаган жиноятлари учун биринчи марта судланган шахслар жазодан озод қилиняпти, — деди Тошкент махсус прокурори Кушпўлат Романов. — Жумладан, аёллар, жиноят содир этган вақтда 18 ёшга тўлмаган шахслар, 60 ёшга тўлган эркаклар ва чет эл фуқаролари.

Эҳтиётсизлик орқасида жиноят содир этганлар, шунингдек, биринчи марта ҳукм қилинган шахслар, башарти улар ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноят содир этган бўлсалар, жазодан озод қилинади.

Мазкур Қарор кучга киргунга қадар бир йилдан ошмаган муддат ичида қонунда белгиланган тартибда жазони ўташга тўсқинлик қиладиган оғир касалликка чалинган ёки биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлари деб топилган шахслар (жавобгарликни оғирлаштирадиган ҳолатда қасддан одам ўлдириш жиноятини содир этганлар бундан мустасно) жазодан озод қилинади.

Озодликдан маҳрум этиш жазосига ҳукм қилиниб, ўталмай қолган жазо муддати икки йилдан кўп бўлмаган, ҳукми мазкур Қарор эълон қилинган кунга қадар қонуний кучга кирган маҳкумлар (жавобгарликни оғирлаштирадиган ҳолатларда қасддан одам ўлдириш жиноятини содир этганлар бундан мустасно) жазодан озод қилинади.

Тақиқланган ташкилотлар фаолиятидаги иштироки, улар таркибида тинчлик ва хавфсизликка қарши ёки жамоат хавфсизлигига қарши жиноятлар содир этганлиги учун биринчи марта 10 йилдан кўп бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилиниб, тузалиш йўлига қатъий ўтган шахслар жазодан озод қилинади.

Айрим жиноятлар юзасидан олиб борилаётган барча тергов ишлари ва судда кўрилмаган ишлар тугатилади ҳамда Қарорга асосан жазодан озод қилинмайдиган шахслар жазо муддатининг ўталмаган қисми тегишлича қисқартирилади.

Қарор ижросини сифатли ва тўлиқ таъминлаш борасида айни чоғда тегишли ҳужжатлар ишлаб чиқилиб, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар ходимларига етказилган. Шу билан бирга, жазони ижро этиш муассасалари ходимлари, суд, прокуратура, ички ишлар идоралари ҳамда соғлиқни сақлаш, маҳаллий бошқарув органлари вакилларининг ўзаро ҳамкорлиги йўлга қўйилган.

Қарорнинг моҳиятини фуқаролар ҳамда амнистия татбиқ этилиши кутилаётганларга тушунтириш ишларини йўлга қўйишда мутасадди ташкилотлар ва оммавий ахборот воситаларининг яқин ҳамкорлиги таъминланаяпти. Зеро, озод қилинаётганларнинг ҳаётда ўз ўринларини топишида кўмаклашиш жараёнидан ҳеч ким четда турмаслиги, жамиятимиз муҳитини соғломлаштиришда барча юртдошларимиз фаол иштирок этиши мақсадга мувофиқдир.

Эълон қилинаётган амнистияларда жазодан озод этилиши кўзда тутилганлар орасида аёлларга эътибор берилаётгани таҳсинга лойиқ. Ахир, аёл ҳар бир оилада хонадон чироғи ҳисобланади. Билиб-билмай жиноят кўчасига кириб қолган ва оқибатда озодликдан маҳрум қилинган аёлларнинг кўпчилиги жазони ўташ жараёнида хатоларини чуқур англаб етади. Боиси унинг учун оила ва фарзанддан айри яшашдан кўра оғир нарса йўқ. Уларнинг қайта жиноят йўлига кириши камдан-кам учрайди.

Тошкентдаги аёллар колониясидан озодликка чиқарилганлар мисолида бунга яна бир карра амин бўлиш мумкин.

— Инсон учун дунёда озодликдан улуғроқ неъмат йўқ, — дейди Ўғилнор Ражабова. — Тўғри йўлдан адашиб, хато қилган ва икки йилга озодликдан маҳрум этилган эдим. Қамоқда ўтган беш ойлик умрим тегишли хулоса чиқаришим учун етарли бўлди. Ҳалол яшаш ҳамма нарсадан афзаллигини англаб етдим. Амнистия ҳақидаги қарорнинг ташаббускори бўлган Юртбошимизга мингдан-минг раҳмат дейман.

— Бу ерда ўтган кунларим мобайнида ҳаловат ҳалолликда ва қонунга итоат этиб яшашда эканлигини чуқур англаб етдим, — дейди Феруза Йўлдошева. — Мен каби адашганларни жазони тўлиқ ўташдан озод этгани учун Президентимиздан миннатдорман. Бу ишонч ва ғамхўрликни ҳалол меҳнатим билан оқлайман.

Миллий қонунчилигимизда жиноий жазоларнинг либераллаштирилиши вояга етмаганлар ҳуқуқларини ишончли ҳимоя қилиш учун кенг имконият яратди. Ижтимоий хавфи катта бўлмаган ҳамда эҳтиётсизлик оқибатида жиноятни содир этган вояга етмаган шахсларга нисбатан эндиликда озодликдан маҳрум қилиш жазоси қўлланилмаяпти. Зеро, жазо тайинлашдан мақсад, аввало, унинг ахлоқан тузалишини таъминлашдир. Қайта жиноят содир этилишининг олдини олиш учун зарур ҳуқуқий таъсир чораларини қўллашдан иборатдир.

Тошкент вилоятининг Зангиота тарбия колониясида билиб-билмай жиноят кўчасига кириб қолган ўсмирларнинг тўғри йўлга тушиб кетиши учун зарур шарт-шароитлар яратилган.

— Муассасамизда ўсмирларнинг таълим-тарбия олиши ва касб-ҳунар эгаллашига алоҳида эътибор қаратилмоқда, — дейди мазкур колония раҳбари Пўлат Каримов. — Жумладан, уларга электрпайвандчи, ҳайдовчи, чилангар каби йўналишлар бўйича касблар ўргатилмоқда. Бундан ташқари, улар спорт билан мунтазам шуғулланиши учун барча шароит яратилган.

Амнистия ҳақидаги қарорда ўта оғир бўлмаган жиноятлари учун биринчи марта судланган шахслар, жумладан, жиноят содир этган вақтда 17 ёшга тўлмаган шахсларни жазодан озод қилишга алоҳида эътибор қаратилган.

Инсонпарварлик тамойилига асосланган мазкур ҳужжатга биноан Зангиота тарбия колониясидан кўплаб ўсмирлар ота-оналари бағрига қайтмоқда. Наманганлик Сардор Эргашев — улардан бири.

— Қилаётган ишимнинг оқибатини ўз вақтида англаб етолмаганим учун жиноят кўчасига кириб қолдим, — дейди Сардор. — Колонияда ўтган кунларим, қатнашган дарсларим ва машғулотларимда кирган ушбу йўлимнинг эртаси йўқлигини тушуниб етдим. Президентимиз ташаббуси билан эълон қилинган амнистия менга ўхшаб жиноятга қўл урган ёшларга улар тўғри йўлга тушиши учун берилган катта имкониятдир. Эндиги ниятим ана шу ғамхўрликка муносиб бўлиш – ота-онам бағрига қайтиб, эл-юртимга нафи тегадиган ишлар билан шуғулланиш, тўғри яшаб, ҳалол меҳнат қилиш.

Айни кунларда тегишли идоралар томонидан мазкур қарор ижросини таъминлаш юзасидан изчил чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоятлар ҳокимликлари ҳузуридаги махсус комиссиялар, ижтимоий мослашув марказлари жазони ўташ жойларидан озодликка чиқарилганларнинг ижтимоий-маиший таъминоти ва уларни ишга жойлаштириш масалаларига алоҳида эътибор қаратмоқда.

Уларда янгича ҳаёт, меҳнат шароитига кўникма ҳосил қилиш учун барча имконият ишга солинмоқда. Зеро, адашган кишиларнинг тўғри йўлга тушиб кетиши ўз-ўзидан бўладиган иш эмас. Шу боис, профилактика инспекторлари ва маҳалла-кўй ҳамкорлигида уларга ҳар томонлама ёрдам беріляпти.

Норгул АБДУРАИМОВА,
журналист

Bayram arafasidagi o`ylar

ЭНГ ЯХШИ ЙИЛЛАРДАН БИРИ

Қумринисо АБДУРАСУЛОВА,
юридик фанлари доктори

Тугаб бораётган йил менинг ҳаётимдаги энг яхши йиллардан бири бўлди, деб бемалол айта оламан. Чунки мен айнан 2006 йилда узоқ йиллик орзуимга эришдим. Сермашаққат меҳнатларим маҳсули ўлароқ, **“Аёллар жиноятчилигининг жиноят ҳуқуқий ва криминологик муаммолари”** мавзуидаги илмий ишимни ёқлаб, юридик фанлари доктори илмий даражасини олдим. Бунинг учун барча устозларимга яна бир карра ўз миннатдорчилигимни билдираман. Фақат бугина эмас, тугаб бораётган йилда ўғлим Япония ҳукумати томонидан эълон қилинган грант бўйича ғолиб топилиб, дунёдаги энг нуфузли 100 та ўқув даргоҳларидан бири ҳисобланмиш Нагойя университетининг талабаси бўлди. Яна бир гап, олам-олам қувонч бағишлаган бу йилда менга бувилик мартабаси ҳам насиб этди. Набиралик бўлдим. Ана шунча қувончли воқеалардан кейин ҳам мен 2006 йилни ҳаётимдаги энг яхши йиллардан бири бўлди, деб айтмаслигим мумкинми?

2007 йилда ҳам орзуларим бисёр. Айниқса, янги йилни мамлакатимиз раҳбари томонидан **“Ижтимоий ҳимоя йили”,** деб белгиланиши айни муддао бўлди. Бу борада амалга ошириладиган эзгу ишларга ўз ҳиссамни қўшаман.

ИСТИҚБОЛГА ЕЛКАДОШ

Мана, 2006 йил — Ҳомийлар ва шифокорлар йили ҳам поёнига етиб қолди. Жонажон Ўзбекистонимиз тарихига унутилмас саҳифа бўлиб кирган жорий йилда қадимий ва навқирон Қарши шаҳрининг 2700 йиллиги, Маъмун академиясининг 1000 йиллиги муносабати билан улуғвор бунёдкорлик ишлари амалга оширилди. Пойтахт Тошкент ва унинг бош майдони янги қиёфа касб этди, Соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 670 йиллиги кенг нишонланди.

Маҳмуд САТТОРОВ,
«Адолат» нашриёти директори

Президентимиз Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 14 йиллигига бағишланган маърузаларида йил якунларига баҳо берарканлар, «Ҳомийлар ва шифокорлар йили»да мамлакатимизнинг барча сарҳадларида амалга оширилган ишлар, барпо этилган муаззам иншоотларга юқори баҳо бериб, алоҳида ибрат кўрсатган саховатли юртдошларимиз номларини ҳурмат билан тилга олдилар, давлатимизнинг халқ фаровонлиги йўлида олиб бораётган изчил сиёсатининг бардавомлигини аниқ-равшан ифодалаб бердилар.

Бу йил Адлия вазирлиги ҳузуридаги «Адолат» нашриёти учун ҳам самарали кечди. Муассаса мавзу режасининг мазмун-мундарижаси бойиди, кенгайди. Мустақиллигимизнинг 15 йиллиги муносабати билан нашриёт илк бора Ўзбекистон Республикаси кодексларининг тўлиқ тўпламини нашрдан чиқарди.

Ҳуқуқшунос А.Саидовнинг рус олими И.Лукашук билан ҳамкорликда ёзган **«Ҳозирги замон халқаро ҳуқуқи назарияси асослари»** қўлланмаси олий ўқув юртлари талабалари қўлига тегди. Б.Мустафоевнинг **«Истиқлолнинг залворли қадамлари. Ҳуқуқий демократик давлат сари»** китобида 15 йил ичида амалга оширилган суд-ҳуқуқ тизимидаги ислоҳотлар тарихи батафсил ёритиб берилган.

Б.Саломов тўплаган **«Ўзбекистон адвокатлари ҳимоя нутқлари»** китоби шахс эрки ва дахлсизлигини таъминлаш тажрибаларидан муносиб қўлланма бўлди. Юридик фанлари номзоди Г.Иноможонованинг **«Оналар ва болалар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш муаммолари»** рисоласи оила ҳуқуқи борасида қимматли манбадир.

2007 — Ижтимоий ҳимоя йили Президентимиз Фармони билан таъсис этилган «Адолат» нашриётининг фаолият юрита бошлаганига 15 йил тўлади. Жамоамиз мазкур санани нашр ишларининг сифати ва кўламини янада ошириб, фуқароларимиз, айниқса, ёшларнинг ҳуқуқий маданиятини юксалтиришга хизмат қиладиган китоблар чоп этиб кутиб олиш ниятида. Истиқболга елка тутган «Ҳомийлар ва шифокорлар йили» билан миннатдор хайрлашарканмиз, кириб келаётган янги йил арафасида халқимизга эзгу тилакларимизни йўллаб қоламиз.

ҲАМ РАҒБАТ, ҲАМ ЭЪТИБОР

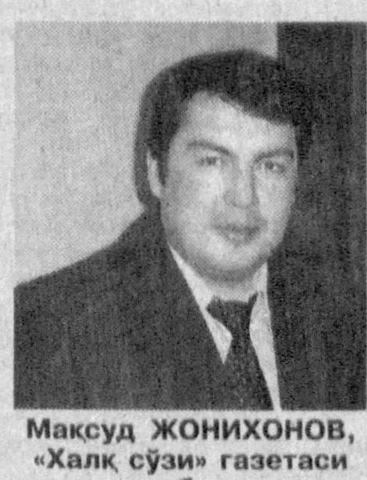

Мақсуд ЖОНИХОНОВ,
«Халқ сўзи» газетаси мухбири,
«Йилнинг энг фаол журналисти» танлови ғолиби

2006 йил мен учун омадли келди — журналистлар ўртасида ўтказилган «Йилнинг энг фаол журналисти» танловида ғолиб, деб топилдим. Ёш бўлишимга қарамай ушбу мукофотга лойиқ кўрилишим устоз журналистлар олдида зиммамдаги масъулиятни янада оширди. Дарҳақиқат, устозлардан бири айтаётганидек, қаламкашга берилган мукофотнинг аҳамияти каттакичиклигида эмас, балки меҳнатингнинг кўпчилик томонидан эътироф этилганида.

Журналистика замон билан ҳамнафас касб. Журналист давр билан ҳамқадам, фаол шахс. Зеро, матбуот ҳаёт муаммоларини акс эттиради, оммани дунё ва жамиятнинг ҳар бир жабҳасидаги ўзгаришлардан огоҳ этади. Шу боис, журналистлар доимо халқнинг кўз ўнгида, эътиборида. Бугунги давр журналистдан кишилар онгида воқеликка муносабатни шакллантиришда замондан-да тезкор бўлишни тақозо этмоқда. Чунки айни дамда воқеа-ҳодисалардан хабардор бўлмаган, уни шарҳлашга улгурмаган мухбир, демак, замондан, даврдан ортда қолиши тайин. Шиддаткор давр бу касб эгаларидан тезкорликни, холисликни талаб этади. Зотан, тезкорлик ва холислик журналистиканинг, журналист фаолиятининг асосий мезонидир. Янги – 2007 йилда ҳам ҳамкасбларга замон билан ҳамқадам бўлиш насиб этишини тилаб қоламан.

«Қорақалпоқпахтасаноат»

ҳудудий акциядорлик бирлашмаси жамоаси

барчангизни кириб келаётган Янги йил билан самимий муборакбод этади. Хонадонингизга файз-барака, тўкин-сочинлик тилайди. Юртимиз тинч, ҳаётимиз фаровон бўлсин!

Faoliyat

ҲАМКОРЛИК ИСТИҚБОЛЛАРИ

Мустақиллигимизнинг дастлабки йилларида қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Конституцияси давлатимизнинг ижтимоий, иқтисодий, сиёсий йўналишларини, бошқарувнинг адолатли ва демократик принциплари, инсон ҳуқуқ ва эркинликлари кафолатини, маънавий қадриятларимиз асосларини кафолатлаб берди. Шунингдек, инсон ҳуқуқларига доир умумэътироф этилган тамойиллар қонунчилигимизда ўз ифодасини топди. Ҳозиргача фуқароларнинг шахсий, иқтисодий, ижтимоий, сиёсий ва маданий ҳуқуқлари ҳимоясига йўналтирилган юздан ортиқ қонун қабул қилинди, мазкур масалага доир олтмишдан ортиқ халқаро ҳужжатларга давлатимиз қўшилди.

Парламентимиз томонидан БМТнинг инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишга оид олтита асосий халқаро ҳужжатлари ратификация қилинди.

Энг муҳими, истиқлол шарофати билан мамлакатимизда нафақат инсон ҳуқуқ ва эркинликларини конституциявий ҳуқуқий ҳимоя қилишнинг асослари ва кафолатлари шакллантирилди, балки уларнинг амалиётда қўлланиш механизми ҳамда миллий институтлар юзага келтирилди. Бу миллий институтлар жамиятимизда инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш, қонунчиликни такомиллаштириш, фуқароларнинг ҳуқуқий онги ва маданиятини шакллантиришда муҳим аҳамият касб этаётир.

Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 27 августдаги **“Адлия вазирлиги фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”**ги қарорига асосан, Адлия вазирлиги тизимида Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бошқармаси ва унинг ҳудудий бўлимлари ташкил этилди.

Миллий институтлар фаолиятининг устувор йўналишларидан бири, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш самарадорлигини оширишда давлат ташкилотлари, жумладан, суд, адлия ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар билан турли даражадаги ҳамкорлик алоқаларини ривожлантиришдан иборатдир. Ушбу мақсад йўлида 2005 йилнинг 28 сентябрь куни Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича Вакили (Омбудсман) ҳамда Адлия вазирлиги ўртасида **“Инсон ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, ҳимоя қилиш ва унга риоя этиш соҳасида ҳамкорлик қилиш тўғрисида”**ги Меморандум имзоланди.

Икки томонлама имзоланган бу ҳужжатга асосан, Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича Вакили (Омбудсман) ҳамда Адлия вазирлиги ҳамкорликда инсон ҳуқуқ ва эркинликлари соҳасида аҳолининг, давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари ходимларининг, нодавлат нотижорат ташкилотлари вакилларининг ҳуқуқий билимларини ошириш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқади, инсон ҳуқуқларига доир қонун ҳужжатларини таҳлил қилади ва уларни такомиллаштириш юзасидан таклифлар беради. Шунингдек, инсон ҳуқуқ ва эркинликларига риоя қилиниши юзасидан мониторинг олиб боради, фуқароларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари бузилиши тўғрисидаги мурожаатларини кўриб чиқади, Омбудсман ва Адлия вазирлиги вакиллари таркибида инсон ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш соҳасидаги амалий масалаларни ҳал этиш юзасидан ишчи гуруҳларини тузади, ҳамкорликнинг долзарб масалалари бўйича оммавий ахборот воситаларида чиқишлар ташкил этади.

Бугунги кунда меморандумнинг ижроси бўйича тасдиқланган тадбирлар режасига мувофиқ, ҳамкорликда бир қатор ишлар йўлга қўйилди. Жумладан, Омбудсманнинг минтақавий вакиллари ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар адлия бошқармалари ўртасида ҳамкорлик бўйича иш режалари тузилиб, тегишли соҳаларда амалий ишлар олиб борилмоқда.

Қолаверса, Республика юристлар малакасини ошириш Маркази ва Тошкент давлат юридик институти томонидан **“Ўзбекистон Республикасида инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг миллий механизми”** махсус курси бўйича ўқув дастурлари тайёрланиб, амалиётга татбиқ этилди.

Булардан ташқари, Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича Вакили (омбудсман), Адлия вазирлиги, Хотин-қизлар қўмитаси, Касаба уюшмалари қўмитаси ҳамда Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги ҳамкорликда 2006 йилнинг сентябрь ойида Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси ижросининг Андижон, Наманган ва Фарғона вилоятларида фаолият кўрсатаётган турли мулкчилик шаклидаги енгил саноат корхоналари фаолиятидаги самарадорлигини аниқлаш, мазкур корхоналарда меҳнат қилаётган хотин-қизларнинг қонуний манфаат ва ҳуқуқларини таъминлаш масалаларига бағишланган мониторинг ўтказилди.

Меморандумнинг ижроси бўйича амалга оширилган ишлар Омбудсман ҳамда Адлия вазирлиги масъул ходимлари томонидан оммавий ахборот воситаларида изчил ёритиб борилмоқда.

Тадбирлар режасига мувофиқ, Омбудсман ва Адлия вазирлиги идоралари томонидан 2007 йилда ҳам ҳамкорлик бўйича бир қатор тадбирлар режалаштирилган.

Мамлакатимизда инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш соҳасида самарали фаолият юритиб келаётган ва бу соҳада катта тажрибага эга бўлган Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича Вакили (Омбудсман) институти билан олиб бораётган ҳамкорлигимиз ҳуқуқий-демократик давлат ва фуқаролик жамияти қуриш йўлида амалга ошираётган барча эзгу ишларимизда ўзининг ижобий натижаларини беради.

Тўлқин ТУРСУНОВ,
Адлия вазирлиги масъул ходими

Qutlov

БИЗНИНГ ЧЕМПИОНЛАР

Мамлакат обрўйини кўтариш ва уни жаҳонга танитишда спортнинг ўрни беқиёсдир. Ўз Ватани шарафини улуғлаган, обрў-эътиборини оширишга хизмат қилганлар халқ фахри ва ифтихорига айланади. Яқинда Қатар пойтахти Доха шаҳрида ўтказилган Осиё ўйинларида ҳам ҳамюртларимиз муваффақиятли иштирок этишди.

Шуни таъкидлаш керакки, Доха шаҳрида ўтказилган Осиё ўйинларида Тошкент Давлат юридик институти талабалари ҳам муваффақиятли иштирок этишди. Жумладан, институтимизнинг ифтихорлари ҳисобланган 2-мутахассислик факультетида таҳсил олаётган Ўзбекистонда хизмат кўрсатган спорт устаси Баҳодир Марибжон ўғли, «Ўзбекистон ифтихори» фахрий унвони соҳиби Бекзод Хидировлар ҳам Осиё ўйинларида спортнинг бокс тури бўйича катта муваффақиятларни қўлга киритди.

Баҳодир Марибжон ўғли шу пайтгача ҳам Россия, Озарбайжон, Қозоғистон, Туркия, Болгария, Германия, Югославия мамлакатларида ўтказилган халқаро турнирларда иштирок этиб, фахрли ўринларни эгаллаб келган. Спорт соҳасида эришган ютуқлари учун у 2004 йил 2 сентябрда «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган спорт устаси» унвони билан тақдирланган. 2006 йилда Қатарда ўтказилган Осиё ўйинларида 57 килограмм вазн тоифасида олтин медални қўлга киритди.

Бекзод Хидиров ҳам Россия, Озарбайжон, Қозоғистон, Туркия, Югославия каби мамлакатларда ўтказилган халқаро турнирларда иштирок этиб, фахрли ўринларни эгаллаб келмоқда. Бекзод ҳам Қатарда ўтказилган Осиё ўйинларида 60 килограмм вазнда 3-ўринни қўлга киритиб, мамлакатимизга бронза медалини совға қилди.

Янги йил арафасида ғолиб ва совриндор спортчи талабаларимизни, шунингдек, уларнинг мураббий ва мухлисларини ғолиблик шоҳсупасига кўтарилганликлари билан чин қалбдан кутлаймиз.

Тошкент Давлат юридик институти 2-мутахассислик факультети жамоаси

Yangi yilni kim qanday kutadi?

ЯНГИ ЙИЛ ҒАРОЙИБОТЛАРИ

Маълумки, жаҳонда ҳар бир халқнинг, миллатнинг фақаттина ўзига хос бўлган турфа байрам-у, тантаналари бор. Дейлик, Шарқ халқларининг «Наврўз»и Ғарб халқлари ҳаётида учрамайди. Ёки ғарбликлар учун одатий бўлган бирор-бир байрам бизга ғалати туюлиши мумкин. Лекин бутун башариятга дахлдор ягона байрам ҳам мавжудки, бугун сиз билан биз айнан ана шу байрамни қаршилаш арафасида турибмиз.

Назаримизда, гап нима ҳақда бораётганини зукко ўқувчиларимиз аллақачон тушуниб етишди. Ҳа, тўғри топдингиз. Бу миллати, дини, эътиқоди-ю жаҳоннинг қайси бурчида яшашидан қатъи назар, барча миллат ва элатлар бирдек нишонлайдиган байрам – янги йилдир. Тўғри, айрим мамлакатларда янги йил байрами айнан 31 декабрда эмас, балки йилнинг бошқа бирор ойи ёки кунида ҳам ўтказилиши мумкин. Аммо дунёда бу байрамни тантана қилмайдиган бирорта ҳам миллат йўқлиги бор гап. Фақат янги йилни кутиб олишда ҳар бир халқнинг ўзига хос удумлари борки, бугун биз сизга шу ҳақда маълумот бермоқчимиз.

Болгарияликлар янги йилни ўзига хос тартибда кутиб олишади. Энг қизиғи, улар янги йил кириб келишидан роппа-роса уч дақиқа аввал, уйдаги барча чироқларни ўчириб қўйишади. Қоронғулик қўйнидаги бу уч минут "янги йил бўсалари", деб номланади. Чунки бу халқ қадим-қадимдан чироқ ўчирилган дақиқаларда ҳар ким ўзига ёққан одамни ўпиш ва бу бўса бир умр сир сақланиш одатига амал қилиб келади.

Румин аёллари эса янги йил учун жуда кўп ширинликлар пиширишига тўғри келади. Одатга кўра, ҳар бир ширинликнинг ичида, албатта, нимадир яширилган бўлиши шарт. Масалан, узук, кичик-кичик чинни совғачалар ёки аччиқ қалампир. Румин халқи ривоятларига таяниб айтадиган бўлсак, танланган ширинлик ичидан узук топган инсон йил давомида бахтиёр яшайди. Аксинча, ширинлиги орасидан қалампир чиқиб қолган одам эса янги йилни "йиғлаб" ўтказар экан.

Италияликлар бутун ғам-ташвиш, касаллик ва бошқа "бош оғриқ" ҳолатларни янги йилга "ўтказмасликка" ҳаракат қилишади. Бунинг учун улар янги йил кечаси ярим тунда ўз уйларидаги эски уй жиҳозлари ва идиш-товоқларни деразадан кўчага ирғитишади. Агар шундай қилинса, гўёки кириб келаётган йил давомида рўзғорларига ташвиш доримас экан. Шунингдек, Италия халқи янги йил тонгини, албатта, янги кийим-кечаклар билан кутиб олади. Чунки улар агар шундай қилинса, йил давомида яшариб ва янгиланиб юришларига ишонишади.

Италияликларнинг янги йил кутиш жараёнида амал қилинадиган яна бир ғалати одати бор. Ривоятларга кўра, қадимда янги йил кириб келган дақиқада дарёлардан бирининг суви олтинга айланиб қолган экан. Шунинг учун ҳам барча италияликлар янги йил кечаси соат тунги 12 га занг урган пайтда сувга тикилиб туришади. Шунингдек, бу халқ янги йил кутиладиган кечада иложи борича кўпроқ узум ёки майиз ейишга ҳаракат қилади. Чунки ривоятларда янги йил кечаси узум еган одам умрининг узунлиги ва бойлиги унинг қанча узум тановул қилганлигига ҳам боғлиқ қабилидаги афсона мавжуд.

Кўпчилик халқлардаги удумнинг акси ўлароқ, французлар янги йил дастурхонини қовурилган куркасиз тасаввур қила олмас экан.

Кубаликлар эса янги йилни қўлларида қадаҳ тўла сув билан кутиб олишади. Йўқ, бу сувлар ичиш учун эмас. Аксинча, соат роппа-роса ўн иккига занг урганда барча янги йил кутувчилар қўлларидаги қадаҳ тўла сувни очиқ деразалардан кўчага сепишади. Бу уларнинг эски йил яхши тугагани ва янги йил худди қадаҳдаги сувдек тоза, тиниқ ва омадли келиши учун бир-бирларига билдирган тилакларидир.

Испан ва португал халқларида урф бўлган одатга кўра, янги йил кириб, соат тунги 12 га занг урган маҳалда, соатнинг ҳар бир занги учун ички бир ният билан бир донадан узум ёки майиз ейилади. Яъни истеъмол қилинган 12 дона узум йилнинг ўн икки ойи мобайнида инсоннинг соғлиги ва ҳар бир нияти амалга ошишига кўмакдош бўлар эмиш.

Австралияликлар эса янги йил дастурхонига қуш, ҳатто товуқ гўшти ҳам тортишмайди. Чунки уларнинг назарида, янги йил кечаси қуш ёки товуқ гўшти истеъмол қилинган хонадонда йил бўйи барака бўлмайди. Яъни хонадонга тегишли бўлган қут-барака дастурхонга тортилган жониворнинг қанотида учиб кетади.

Венгер халқи ҳам худди шунга ўхшаш одатга риоя этади.

Грек халқи эса янги йилнинг илк кунини авлиё Василий куни сифатида ҳам нишонлайди. Халқ афсоналарига кўра, авлиё Василий яхшилик ва эзгулик тимсолидир. Шунинг учун ҳам грек болалари янги йилнинг илк тунида ўз оёқ кийимларини печка (камин) ёнида қолдиришади. Агар шундай қилинса, авлиё Василий ярим тунда келиб, оёқ кийимларини турли-туман совғалар билан тўлдириб кетар эмиш.

Маълумотларга қараганда, қадимда немис халқи дарахтларга нисбатан худди тирик жонзотларга бўлгандек муомала қилишган. Шунингдек, улар дарахтларни "яхши" ва "ёмон" тоифаларга ҳам ажратишган. Уларнинг назарида, йил ўн икки ой ўз яшиллигини сақлаб қоладиган арча дарахти эзгулик тимсоли ва "ўрмоннинг яхшилик руҳи" ҳисобланган. Шунинг учун ҳам улар арча дарахтларига "совға" сифатида турли ўйинчоқлар ва безаклар осишган. Қолаверса, немислар арча дарахтини мангу ёшлик, мардлик, садоқат, узоқ умр рамзи сифатида ҳам қабул қилишган. Эҳтимол, шунинг учун ҳам дунё халқлари арчани янги йил тимсоли сифатида қабул қилишган.

Голландлар янги йилни кутиш учун алоҳида ичимлик тайёрлашади. Бу ичимликнинг номи "слем" бўлиб, у фақат янги йил кечасида ичилади. "Слем"ни тайёрлаш учун қайноқ сутга чой, шакар, ҳар хил ўсимликлар томири, лимон, шафран, чиннигул ва мускат ёнғоғи солинади. Албатта, ушбу ичимликнинг таъми ҳақида тотиб кўрмасдан туриб, бир нарса дея олмаймиз.

Польяклар эса янги йил дастурхонига, албатта, ўн икки хил турдаги таом тортилиши шарт, деб ўйлашади. Фақат улар орасида бирорта ҳам гўшт солинган овқат бўлмаслиги керак. Польяк халқи одатига кўра, дастурхонга балиқ, қўзиқорин ва карамдан тайёрланган таомлар тортилади. Шунингдек, уларнинг дастурхонини сули бўтқаси, шоколадли торт ва бошқа ширинликлар ҳам безаб туради.

Қизиғи, Бирма давлатида янги йил қоқ саратонга тўғри келар экан. Шунинг учун ҳам бирмаликлар бу байрамни "сув сайли", деб ҳам аташади. Чунки улар янги йилни бир-бирларининг устига сув қуйиш билан кутиб олишади. Бу ўринда қариндош-уруғ, таниш-нотаниш, деган гап йўқ. Ҳамма қўлидаги идишдан кўчада дуч келган одамнинг устига сув қуйиши мумкин. Бундан ҳеч ким хафа бўлмайди. Чунки Бирмада бировнинг устига биров сув қуйса, бу уларнинг бир-бирига янги йилда бахт тилаши сифатида қабул қилинади.

Мақоламизга нуқта қўйишдан олдин биз ҳам сизга янги йилда бахт ва омадлар эшиги янада кенгроқ очилишини тилаб қоламиз.

Сардор МАДАТОВ тайёрлади

Sirli dunyo

ОУК ОРОЛИНИНГ СИРИ

ёхуд

яна хазина қидирувчилар ҳақида

(Давоми. Боши ўтган сонда)

...Жеймс Питбладонинг Оук оролидан топган «бебаҳо олмос»и ҳақидаги «миш-миш»лар шу қадар болалаб кетдики, охир-оқибат сирли хазинани излаб топишга ишқибоз кимсалар сафи янада кенгайиб борди. Энди оролда нафақат Энтони Вооннинг «Синдикат Труро» компанияси, балки бошқа йирик компаниялар ҳам қидирув ишларини бошлаб юборишди. Тинимсиз қазиш-ишлари олиб борилиши натижасида орадан кўп ўтмай Оук ороли тешик ғалвирга ўхшаб қолди. Хазина қидирувчилар Уильям Кидднинг бойликлари кўмилган, деб тахмин қилишган асосий ер ости йўлини адаштириб қўймаслик учун барча шахталарни жойлашишига қараб рақамлаб чиқишди.

КУТИЛМАГАН «ЯНГИЛИК»

Албатта, барча хазина қидирувчиларнинг мақсади қандай йўл билан бўлмасин асосий ер ости йўлидаги сувни чиқариб ташлаш эди. Бироқ бахтга қарши уларнинг барча уринишлари зое кетар, асосий ер ости йўли ҳамон сувга тўлиб турарди. Энг қизиғи, ер ости йўли денгиз сатҳидан анча пастда жойлашгани, шу боис сувни камайтириш имкони йўқлиги ҳеч кимнинг хаёлига келмасди.

Кутилмаган бир тасодифий воқеа эса барча «миш-миш»ларга чек қўйди. Гап шундаки, бурғулаш техникасини таъмирлаётган ёлланма ишчилардан бири кутилмаганда шахта тубига тушиб кетади ва у бахтли тасодиф туфайлигина тирик қолади. Лекин у шахта тубидан «топиб» чиққан янгилик ҳаммани баттар ўйлантириб қўяди. Ишчининг айтишига қараганда, шахта суви худди денгиз суви каби шўр экан. Демак, шахтанинг иккинчи учи денгизга бориб туташган. Ана шундай оддий ҳақиқат кўпларнинг ҳафсаласини пир қилди.

Бироқ хазина қидирувчилар орасида шундай қайсар кимсалар ҳам бор эдики, уларни ҳеч қандай куч ниятларидан қайтара олмасди.

Энди бундай қайсартабиат кимсалар руҳини туширмай шахтанинг денгиз билан туташ қисмини аниқлаб, уни бекитишга киришишди. Бу пайтга келиб Оук оролида хазина қидирувчилардан ташқари 60 нафар ёлланма ишчи ва 30 та от ҳам бор эди. Ва ниҳоят, 1860 йилга келиб барча шахталардаги сув денгизга чиқариб ташланади. Сўнгги шахтадаги сув кечки пайт тортиб бўлингани учун ҳам «Синдикат Труро» компанияси директорлар кенгаши Уильям Кидд хазинаси кўмилган ер ости йўлига эрта саҳарда киришни режалаштиради. Лекин эрталаб уйқудан уйғонган ёлланма ишчилар оролда на компания директорлар кенгаши вакиллари ва на шахта қазиш ҳамда сувни тортиб олишга мўлжаллаб келтирилган техника воситалари борлигини кўриб ҳайратда қолишади... Буларнинг бари тунда сирли тарзда аллақаёққа ғойиб бўлган эди...

Шундан сўнг Оук ороли ва қароқчи Кидд хазинаси ҳақидаги «миш-миш»лар баттар болалаб кетади. Энди кимдир ўша кечаси компания хўжайинлари хазинани топиб, жуфтакни ростлаб қолгани ҳақида гапирса, яна бошқа биров ер ости йўлида ҳеч қандай бойлик бўлмагани ҳақида ҳикоя қиларди. Хуллас, нима бўлганда ҳам, Оук ороли сири яна очилмай қолади...

ЭЛЛИК БЕШ ЙИЛЛИК ҚИДИРУВ

Орадан 34 йил ўтгач, аниқроғи, 1894 йилда Оук оролига яна хазина қидирувчилар танда қўйиб олишади. Фредрик Лиандер Блэр исм-шарифли шахс махсус гуруҳ тузиб, Уильям Кидд хазинасини қидиришни бошлайди. Шуни алоҳида таъкидлаб айтиш керакки, Фредрик ўзининг бутун умрини Оук оролидаги хазинани қидиришга бағишлайди. 1894 йилда бошланган қидирув ишлари 1951 йил, янаям аниқроғи, унинг ўлимига қадар давом этади. Бироқ 55 йил давом этган қидирув ишлари бирор-бир натижа бермайди.

Шу томони эътиборлики, Фредрик Лиандер Блэр бошқа «ҳамкасб»ларидан фарқли ўлароқ, доимий равишда ўз изланишлари ҳақида журналистлар билан фикрлашиб туради. Шунинг учун ҳам Канада газеталарида Фредрик ва унинг гуруҳи Оук оролида олиб бораётган қазиш ишлари ҳақида доимий мақолалар эълон қилиб туриладиш. Масалан, 1898 йилда чоп этилган газеталардан бири Фредрик гуруҳи 20 та шахта қазигани ҳақида хабар берса, бошқа бир газетада қидирувчилар оролнинг бир четидан учбурчак шаклидаги улкан тош бўлагини топишгани ва ушбу тошга Уильям Кидд хазинаси бекитилган ер ости йўли харитаси туширилгани ҳақида хабар беради. Бироқ дунё бўйлаб қанчалик шов-шув кўтарилмасин, бари бир асосий хазинадан дарак йўқ эди.

СЎНГГИ ЭМАН...

Фредрикнинг ўлимидан сўнг яна Оук ороли ҳувуллаб қолади. Фақат 1960 йилларнинг ўрталарига келиб, Роберт Данфильд исм-шарифли муҳандис Оукка келади. Албатта, орадан ўтган юз йилликлар давомида инсоният анча тараққий этган, бир пайтлар инсон ва отлар ёрдамида амалга оширилган ишларни энди замонавий техникага «ишониб» топшириш мумкин эди. Шунинг учун ҳам Роберт энг аввало, Оук оролини синчиклаб ўрганади. Энг қизиғи, у ўзи билан бирга оролга машҳур фолбин ва сеҳргарларни ҳам бошлаб келади. Робертнинг шашти баланд, хазинани топиб олишга сира шубҳа қилмасди. Аммо орадан ҳеч қанча ўтмай унинг барча уриниш-у саъй-ҳаракатлари чиппакка чиқади. Шундан сўнг у бошқача йўл тутади. Яъни маҳаллий аҳоли орасида тарқалган Кидд ва унинг хазинаси билан боғлиқ ранг-баранг афсона ва ривоятларни тўплашга киришади. У бежизга бу ишга қўл урмайди. Чунки бу ривоятларда оролда бирорта ҳам эман дарахти қолмаса, ана шундагина тилсимланган хазина ўз сирини очади, дея айтилганди.

Буни қарангки, муҳандис Роберт ҳам ана шу йўлдан боради. У замонавий бульдозер ва экскаваторлардан фойдаланади. Лекин минг афсуски, бу сафар ҳам хазиналар ороли ўз сирини очмайди. Роберт Данфильд ва унинг шериклари ҳам уйга қуруқ қўл билан қайтишга мажбур бўлишади.

ПАЛЬМЕРЛАР КОЛЛЕКЦИЯСИ

Яна Оук ороли билан боғлиқ қизиқ бир воқеа. 1930 йилларда инглиз ёзувчиси Горольд Уилкинс ўзининг **«Капитан Кидд ва Склетлар ороли»** китобини нашрдан чиқаради. Китобда Склетлар оролининг чизмаси ва ушбу оролга қароқчи Кидд томонидан бекитилган хазинанинг харитаси ҳам чоп этилган эди. Аммо Горольд Уилкинс Оук ороли ҳақида умуман эшитмаган ва у ерда хазина қидирувчилар қазиш ишларини олиб бораётганидан ҳам бехабар экан. Лекин у асарда тасвирлаган Склетлар ороли билан Оук ороли ва харитадаги қароқчи Кидднинг хазинаси бекитилган ер ости йўли бир хил кўринишга эга эди. Албатта, Горольднинг асарини ўқиган хазина қидирувчиларни бу ўхшашлик бефарқ қолдирмаслиги аниқ эди.

Охир-оқибат шундай ҳам бўлади. Кўплаб хазина қидирувчилар оролни ташлаб, Горольд Уилкинснинг ҳузурига йўл олишади. Горольд уларга харитани ва қароқчи Кидд ҳақидаги маълумотларни Хуберт Пальмер исм-шарифли кекса коллекционердан олганини айтади. Маълум бўлишича, Хуберт Пальмер ва унинг акаси аввалига ўз уйларида қадимги қароқчилар ҳаётига бағишланган коллекция йиғишган. Кейинчалик эса бу коллекция уй музейига айланган экан. Пальмерларнинг уй музейида қароқчи Кидддан ташқари бошқа машҳур қароқчиларнинг ҳам бир талай шахсий буюмлари сақланади. Энг асосийси, уларнинг коллекциясидан Кидднинг севимли столи, ўз буюмларини сақлайдиган сандиғи, унинг хотини ишлатган махсус қутича ва Склетлар ороли ҳамда ундаги хазина бекитилган ер ости йўлининг харитаси ҳам жой олган.

Албатта, ўша пайтларда хаританинг ким томонидан ва энг асосийси, қачон чизилганини аниқлашнинг иложи бўлмаган. Шунинг учун ҳам ушбу харита ҳақиқатан ҳам, Уильям Киддга тегишлими ёки у ака-ука Пальмерларнинг хаёлоти маҳсулими, бу ҳақда аниқ бир нарса деб бўлмайди.

Лекин шуниси аниқки, 1951 йилда Оук оролига яқин жойда балиқ овлаётган овчилар бир пайтлар чўкиб кетган кема қолдиғига дуч келишади. Албатта, балиқчилар Оук оролида бекитилган хазина ҳақида эшитмаган бўлиши мумкин эмасди. Шунинг учун ҳам уларда тўрга тушадиган балиқдан келадиган фойдадан кўра, тайёргина хазинани топиб олиб, бойиб кетиш фикри устун келади. Уларнинг бир неча кунлик уринишлари натижаси ўлароқ, кема қолдиқлари сув остидан тортиб олинади. Сув остидан чиқариб олинган бронза кўрсаткичлардан бирида «Уильям Кидд», иккинчисида эса, «Кедахский купец», деган ёзувлар акс этганди. Биз бу икки ёзувга бекорга алоҳида тўхталаётганимиз йўқ. Чунки айнан Уильям Кидд 1698 йилда бир неча тонна олтин қуймалари ортилган «Кедахский купец» кемасини қўлга олгани ҳақида тарихий маълумотлар бор. Демак, «Уильям Кидд» ва «Кедахский купец» кемаларининг Оук ороли яқинидан топилиши, хазина қидирувчилар бир неча асрлардан буён бекорга бу орол атрофида ўралашиб юрмаганидан далолат беради...

Мақолага нуқта қўйишдан аввал шуни айтиш керакки, Оук оролидан бугунги кунда ҳам хазина қидирувчиларнинг қадами узилгани йўқ. Демак, келгусида ҳам Оук ороли ва қароқчи Кидднинг тилсимланган хазинаси ҳақидаги янгиликларни эшитиб қолишимиз мумкин.

Хорижий матбуот материаллари асосида Ислом ҲАМРО тайёрлади

Huquqiy ma`rifat

МАЖБУРИЯТ

уни бажарилишини таъминлашда гаровнинг аҳамияти

«Гаров тўғрисида»ги қонуннинг 1-моддаси ва Фуқаролик кодексининг 264-моддасига кўра, бир шахснинг бошқа шахсга мол-мулкни ёки унга бўлган ҳуқуқни мажбуриятларни таъминлаш учун бериши гаров ҳисобланади.

Гаров шартнома ёки қонун асосида амалга оширилади. Гаров закалат, ипотека, шунингдек, ҳуқуқ гарови тарзида амалга оширилиши мумкин. Гаровга қўйиладиган мулк гаровга қўювчи томонидан гаровга олувчига ўтказилганда гаров закалат, деб ҳисобланади. Кўчмас мулкни гаровга қўйиш эса ипотека ҳисобланади.

Қонуннинг 5-моддасида, ҳар қандай мол-мулк, шу жумладан, ашёлар ва мулкий ҳуқуқлар (талаблар) гаров нарсаси бўлиши мумкинлиги кўрсатилган.

Биргаликдаги умумий мулк бўлган мол-мулк фақат барча мулкдорларнинг розилиги билан гаровга берилиши мумкин.

Ипотека тўғрисидаги шартнома, шунингдек, нотариал тасдиқланиши керак бўлган шартномага мувофиқ олинадиган мажбуриятларни таъминлаш юзасидан кўчар мол-мулкни ёки мол-мулкка бўлган ҳуқуқларни гаровга қўйиш тўғрисидаги шартнома нотариал тасдиқланиши шарт.

Агар гаров нарсаси нобуд бўлган ёки шикастланган ёхуд унга бўлган мулк ҳуқуқи ё хўжалик юритиш ҳуқуқи қонунда белгиланган асосларга кўра бекор қилинган бўлса, гаровга қўювчи оқилона муддатда (низо чиққан тақдирда эса суд белгилаган муддатда) гаров нарсасини тиклашга ёки шартномада бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, уни тенг қийматли бошқа мол-мулк билан алмаштиришга ҳақли.

Фуқаролик кодексининг 273-моддасига асосан агар гаровга қўйилган мол-мулк, бошқа талабларни таъминлаш учун яна бир гаров нарсасига айланса (навбатдаги гаров), навбатдаги гаровга олувчининг талаблари олдинги гаровга олувчиларнинг талаблари қаноатлантирилганидан кейин ушбу мол-мулкнинг қийматидан қаноатлантирилади.

Фуқаролик кодексининг 279-моддасидан келиб чиқиб, гаровга олувчининг (кредиторнинг) талабларини қондириш учун ундирувни қарздор гаров билан таъминланган мажбуриятни ўзи жавобгар бўлган вазиятларда бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш мумкин.

Гаровга олувчининг (кредиторнинг) талаблари гаровга қўйилган кўчмас мол-мулк қийматидан суднинг қарорига мувофиқ қондирилади.

Ундирув қаратилган гаровдаги мол-мулкни сотиш, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда, ким ошди савдосида сотиш йўли билан амалга оширилади.

Қонуннинг 32-моддасига кўра, гаров қуйидаги ҳолларда бекор бўлади:

-гаров билан таъминланган мажбурият бекор бўлганида;

-гаровга олувчи мажбуриятларни қўпол равишда бузган тақдирда;

-гаровга қўйилган ашё нобуд бўлганида ёки гаровга қўйилган ҳуқуқ бекор бўлганида;

-гаровга қўйилган мол-мулк ким ошди савдосида сотилган тақдирда;

-гаров нарсаси бўлган мол-мулк гаровга қўювчидан қонунда белгиланган тартибда олиб қўйилган тақдирда;

-агар гаровга қўювчи кредиторга янги қарздор учун жавоб беришга розилик бермаган бўлса, гаров билан таъминланган мажбурият бўйича қарз бошқа шахсга ўтказилган тақдирда;

-даъво муддати ўтганлиги сабабли гаров билан таъминланган мажбурият бўйича ўз талабларини қондириш кредитор учун мумкин бўлмай қолган тақдирда;

-гаров нарсасини ташкил этувчи ҳуқуқнинг амал қилиш муддати тугаган тақдирда.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш лозимки, судларнинг нотариал идора томонидан гаров шартномасини расмийлаштиришда, албатта, мулкдорларнинг ёзма розилигини олиш шартлигига эътибор қаратишлари, кўчмас ёки кўчар мулкни гаровга қўйиш тўғрисидаги шартнома нотариал тасдиқланиши шартлиги, ипотека тўғрисидаги шартнома тегишли мол-мулк ҳақида тузиладиган битимларни рўйхатдан ўтказиш учун белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилиши кераклиги, чунки уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларининг келажакда бузилишига эмас, балки ҳимоя қилинишига қаратилиши лозим.

Ж. ХУДОЙБЕРДИЕВ, Х.ЖАЛОЛОВ

«АСАКА» ДАВЛАТ АКЦИЯДОРЛИК ТИЖОРАТ БАНКИ ЖАМОАСИ

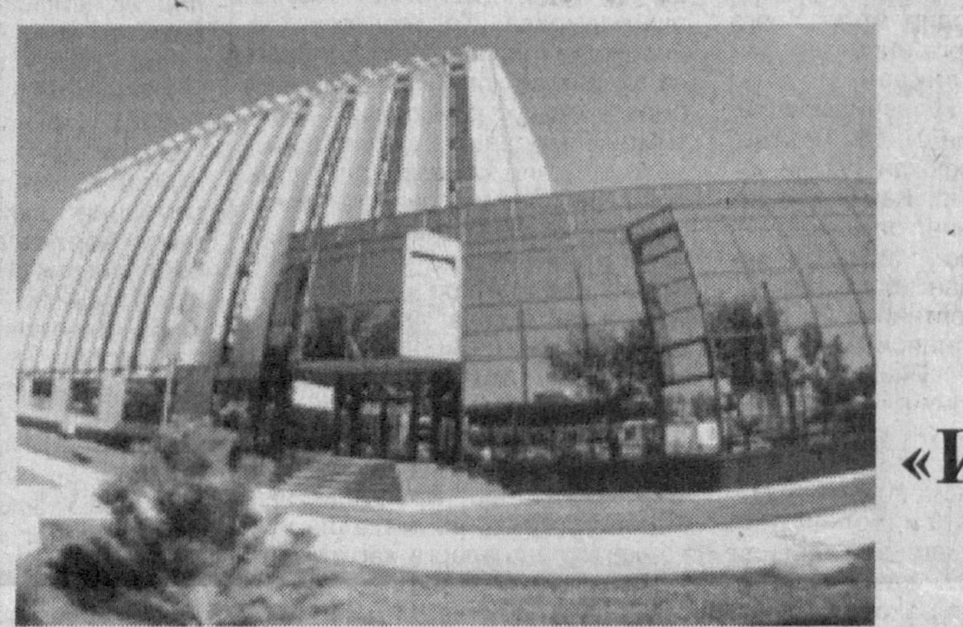

Барча юртдошларимизни Янги — 2007 йил — «Ижтимоий ҳимоя йили» билан қутлайди!

Йил давомида Сизни яхши кайфият, сиҳат-саломатлик асло тарк этмасин. Хонадонингиздан хотиржамлик, дастурхонингиздан барака аримасин!

Юртимиз тинч, ҳаётимиз фаровон бўлсин!

Jinoyat va jazo

ФАЛОКАТ ОЁҚ ОСТИДА

Суд очерки

Одам боласи бошига фалокат қайдан келишини билмайди ва аксар ҳолларда буни қисматидан кўради. Ваҳоланки, урф-одатларимиз, бобокалонларимиз панд-насиҳатлари бизни ҳар қандай кўргуликдан огоҳ этади, туриш-турмушда ўзимизни қандай тутишимиз лозимлигини уқтиради. Чунончи Баҳоуддин Нақшбанд бобомиз: **ўз дилингни ғайрдан, яъни ёт фикрлардан эҳтиёт қил, назаринг оёғинг устида бўлсин, токи назаринг пароканда бўлмасин, лозим бўлмаган жойга тушмасин,** деганлар.

Келинг, мулоҳазамизни турмушдан олинган бир ҳаётий воқеа баёни билан давом эттирайлик.

Холмўмин (исм-фамилиялар ўзгартирилган) ўша куни уйқудан уйғонганда кайфияти чоғ эди. Йиғиб қўйган пулларини санаб кўриб, маълум қисмини ажратиб, хонтахта устига қўйди. Икки кундан сўнг онасининг туғилган куни, қариндош-уруғ, ёр-биродарлар йиғилади, дастурхон тузаш керак, тузукроқ совға сотиб олиш зарур. Шу хаёллар билан у апил-тапил нонушта қилиб, хотинини эргаштириб бозорга отланди. Пешингача бозор айланиб, уйга қайтаркан, кўнгил майлига эрк бергиси келди — тушлик баҳона озгина «отиб» олди.

Маҳалладаги ёшу қари унга «уста», деб мурожаат қилар, тўғриси ҳам, у шу номга муносиб эди. Қўлида гулдек ҳунари бор, шунинг ортидан эл орасида ўзига яраша обрў-эътиборга эга. Рўзғори ҳам бошқаларникидан кам эмас, уй-жойини тузаб олган. Ризқ-рўзи мана шу ҳунари, меҳнатидан келаётгани боис Холмўмин касбига, ишига меҳр қўйганди. Хуллас, ўша куни, гарчи дам олиш куни бўлса-да, ишлаётган жойига электр пайвандчи керак бўлгани боис йўлга отланди. Озгина ичгани учун машина рулини қўшниси Аҳрорга топширди. Иккаласи шаҳар ташқарисидаги таниш пайвандчининг уйига бориб, ишни келишиб олишди. Қайтаётиб у Аҳрорга машинани божасининг уйи томон буришни буюрди. Қариндош деган бир-бирини йўқлаб турмаса, орадан меҳр кўтарилади, боз устига, индин кунига белгиланган тадбирга божасини таклиф қилмоқчи бўлди. Холмўмин божаси Ғайратникига етиб келганида шом палласи эди, баҳор ҳавоси кўнгилга алланечук сурур бағишларди. Ҳовлида бекорчиликдан куймаланиб юрган Ғайрат божасини кўриб кўнгли кўтарилди, улар қучоқлашиб кўришишгач, учрашувни «ювмоқчи» бўлишди. Ғайрат уйда ўтирамиз деганига қарамай, Холмўмин божасини кўчага бошлади. Улар машинага ўтиришиб, яқин орадаги қаҳвахонани мўлжаллаб йўлга тушишди. Йўл-йўлакай дўконга кириб, ароқ, пиво олишди. Қаҳвахонада ошпазга кабоб буюриб, иштаҳаочарга икковлон бир шиша ароқни бўшатишди.

Худди ўша маҳал бошқа бир «қаҳрамон»имиз — Неъмат уйида телевизор кўриб ётганди. Хотинининг «ўртоғингиз Фахриддин чақираяпти», деганини эшитиб, жойидан учиб турди. Дарвоқе, у бекорчиликдан зерикиб ўтирган, кўнгилхушлик қилишга эса баҳона йўқ эди. Фахриддин ўртоғига озгина пиво ичиб, бироз кўнгил ёзишни таклиф қилди. Таклиф Неъматга мойдек ёқиб тушди. Икки дўст пивохонада «қиттак-қиттак» қилишгач, кўчага чиқишди. Энди уларнинг нафси ароқ тусади ва иккаласи кўчанинг нариги тарафидаги қаҳвахонага йўл олишди. Бу маҳал шу қаҳвахонада ўтирган Холмўмин билан Ғайратнинг кайфлари ошган, нима мақсадда, қаерда, ўтиришганини ҳам унутишган эди. Неъмат билан Фахриддин уларга яқинроқ столга ўтириб, овқат буюраётганда Ғайрат Неъматни ёнига чақирди. Неъматнинг хуши ҳали ўзида эди, шу боис Ғайратнинг алмойи-алжойи гапларига кулиб қўя қолди. Ғайратнинг қистови билан столлар қўшилди. Неъмат бир шиша ароқ буюрди. Янги танишлар орадан меҳр-оқибат кўтарилмасин, деган тилакда қадаҳ кўтаришди.

Ғайрат кайфи ошиб қолган божасини туришга ундади, Холмўмин бўлса: бошқа жойга бориб улфатчиликни давом эттирамиз, деб оёқ тираб туриб олди. У ҳалигина танишган Неъматни «сен»сираб кўчага чиқиб, такси тутиб келишни буюрди. Неъмат пули қолмаганини айтганида Холмўмин: «Пулинг бўлмаса, нега бизга қўшилиб ўтирдинг», дея сўкиниб, унинг кўкрагига мушт туширди. Неъмат яқинда қамоқдан озод бўлганини, уришиш нияти йўқлигини айтиб, Фахриддин билан кўчага чиқди. Холмўмин унинг ортидан бориб, кўчада яна жанжал қўзғади. Кайфнинг таъсири-ю, ноҳақ ҳақоратлар аламидан Неъмат Холмўминнинг юзига мушт қўйди. Ерга ағанаб тушган Холмўминнинг боши бетонга тегиб ёрилди. Бир пасда уст-боши қонга беланди. Қўрқиб кетган Неъмат воқеа жойидан қочди. Холмўмин эса, унинг ортидан югурди. Бироқ ҳарчанд уринмасин, Неъматга етолмади. Устига-устак икки-уч бор юзтубан йиқилиб, юзлари шилиниб, қовоқлари ёрилиб кетди...

Холмўминни саҳар палласи қонига беланиб ётган жойда ички ишлар ходимлари кўриб қолишиб, касалхонага олиб боришди. Холмўмин кўп қон йўқотгани, шифокорларнинг уринишлари зое кетди.

Шундай қилиб, яхши ниятда уйидан чиққан ёшгина йигит ҳаётдан кўз юмди.

Яқинда жиноят ишлари бўйича Шайхонтоҳур туман суди бу ишни кўриб чиқиб, ҳукм эълон қилди. Неъмат Ашуров қилмишига яраша жазосини олди. Ҳар икки ёш оиланинг болалари етим, қаровсиз қолди.

Эҳтимол, ўша куни Холмўмин ишини битириб, тўғри уйига қайтганида, бу кўргулик рўй бермасмиди? Неъмат ўртоғининг гапига кириб, санқимаганида иккинчи бор қора курсида ўтирмасмиди? Ҳа, эҳтимоллар кўп. Лекин ғишт қолипдан кўчди: бир навжувон йигит бевақт қазо қилди, иккинчиси умрининг навқирон палласини панжара ортида ўтказадиган бўлди.

Келинг, муҳтарам газетхон, бу йигитларнинг фожиасига алоқадор эҳтимолларни бир четга қўйиб, машъум воқеанинг туб сабабларини мушоҳада қилиб кўрайлик. Бир қарашда бахтсиз тасодифдай туюладиган ушбу ҳодиса аслида эҳтиётсизлик оқибатими? Турмушидан нолийдиган жойи йўқ, бошларига бирор-бир оғир ташвиш тушмаган, топиш-тутиши яхши, оилалари тинч бу йигитларга нима етишмасди? Улар бу кўргуликка ўз оёқлари билан боришди. Уларни ҳеч ким мажбурлаб ичиргани йўқ. Ҳа, улар кўнгил майлига, кейин эса, нафс қутқусига учиб фалокатга йўлиқишди.

Маърифат нури билан ёришмаган қалбга ҳар қандай майл-истак ин қуради, маърифатсиз кўнгил кишини минг кўйга солади. Маърифат нури нафс, бекорчи, зиёнкор майллар пайини қирқади, деб таълим беради улуғ боболаримиз.

Баён этганимиз — ушбу воқеа бир сабоқ бўлса, урф-одатларимизга, ота-боболаримиз панду насиҳатларига, маърифат ва маданий турмуш тарзига кўнгилларда имкон қадар рағбат уйғонса — муродимиз шудир.

Олия ТОШМАТОВА, ҳуқуқшунос, Шерзод ОЧИЛОВ, журналист

ИНСОН ва ҚОНУН

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

1996 йилнинг январидан нашр этилади

2003 йил 29 декабрда Ўзбекистон Матбуот ва Ахборот агентлигида 078-рақам билан рўйхатга олинган

Бош муҳаррир: Шодикул ҲАМРОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Бўритош МУСТАФОЕВ, Ихтиёр АБДУЛЛАЕВ, Мавжуда РАЖАБОВА, Хуршид СОДИҚОВ, Абдукамол РАҲМОНОВ, Маҳмуд САТТОРОВ, Ислом ҲАМРО, Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.

Навбатчи: Бобомурод РАЙИМОВ

Саҳифаловчи-дизайнер: Фарҳод ХЎЖАНАЗАРОВ

Индекс: 646882

«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди.

Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй.

Буюртма Г-1416. Тиражи — 7500.

Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 23.00

МАНЗИЛИМИЗ: 100047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5. Тел: 133-70-65, 133-84-50

1 2 3 4 5 6